

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 23.01.2018 № 2-3

ЗВІТ

**про результати аналізу стану виконання рекомендацій
Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського
фонду "Укриття"**

Київ 2018

ЗМІСТ

СПИСОК АБРЕВІАТУР ТА ГЛОСАРІЙ.....	3
ПРЕАМБУЛА	5
ВСТУП.....	8
1. АНАЛІЗ ПРАВОВОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У СФЕРІ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ	9
1.1. Загальна характеристика сфери діяльності	9
1.2. Правове забезпечення діяльності	10
1.3. Організаційне забезпечення діяльності	13
2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ	18
2.1. Зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС	18
2.2. Перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему	21
3. АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСУВАННЯ РОБІТ ІЗ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ	24
3.1. Видатки Державного бюджету України	24
3.2. Міжнародна технічна допомога.....	27
ВИСНОВКИ.....	30
ПРОПОЗИЦІЇ.....	33
ДОДАТКИ	36

СПИСОК АБРЕВІАТУР ТА ГЛОСАРІЙ

EUROSAI	– Організація вищих органів фінансового контролю Європи.
АЕС	– атомна електростанція.
"Велика сімка"	– група семи найбільших промислово розвинених країн (Велика Британія, Німеччина, Італія, Канада, США, Франція, Японія).
ВТ-2	– вентиляційна труба 2-ої черги ЧАЕС (демонтована у 2014 році).
ВТВЗ	– відпрацьовані тепловиділяючі збірки.
ВЯП	– відпрацьоване ядерне паливо.
ГУП	– група управління проектом.
ГУП ПЗЗ	– група управління проектом План здійснення заходів на об'єкті "Укриття".
ДАЗВ	– Державне агентство України з управління зоною відчуження.
Держатомрегулювання	– Державна інспекція ядерного регулювання України.
Донор	– іноземна держава, уряд та уповноважені урядом іноземної держави органи, іноземний муніципальний орган або міжнародна організація, що надають міжнародну технічну допомогу відповідно до міжнародних договорів України.
ДСП ЧАЕС	– Державне спеціалізоване підприємство "Чорнобильська АЕС".
ЄБРР, або Банк	– Європейський банк реконструкції та розвитку.
Європейська комісія, або Комісія Європейського Співтовариства	– вищий орган виконавчої влади Європейського Союзу.
ЗПРРВ	– завод з переробки рідких радіоактивних відходів.
Консультант	– консорціум компаній Bechtel (США), Battelle (США), EDF (Франція), що надає консультаційні послуги з управління проектом, виконання інженерних завдань, інтеграції комплексних та багатопрофільних проектів.
КВМБіК РАВ	– комплекс з виробництва металевих бочок і залізобетонних контейнерів для зберігання радіоактивних відходів.

- Міжнародна технічна допомога – ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України.
- НБК, або Арка – Новий безпечний конфайнмент (захисна споруда у формі арки, що включає комплекс технологічного обладнання для вилучення із зруйнованого четвертого енергоблока Чорнобильської АЕС матеріалів, які містять ядерне паливо, поводження з радіоактивними відходами та інші системи, призначена для здійснення діяльності з перетворення цього енергоблока на екологічно безпечну систему та забезпечення безпеки персоналу, населення і довкілля).
- ПЗЗ – План здійснення заходів на об'єкті "Укриття".
- ПКПТРВ – промисловий комплекс поводження з твердими радіоактивними відходами.
- РАВ – радіоактивні відходи.
- Рекомендації МКА – рекомендації Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття".
- СВЯП-1 – діюче сховище відпрацьованого ядерного палива "мокрого" типу.
- СВЯП-2 – друге проміжне сховище відпрацьованого ядерного палива "сухого" типу.
- ЧАЕС – Чорнобильська атомна електростанція.
- ЧФУ, або Фонд – Чорнобильський фонд "Укриття".
- РЯБ – Рахунок ядерної безпеки.

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення аналізу: План роботи Рахункової палати на 2018 рік та Стратегічний план діяльності робочої групи EUROSАI з аудиту коштів, виділених на попередження та ліквідацію наслідків катастроф, на період 2017–2020 років.

Мета аналізу: встановлення фактичного стану справ і надання оцінки виконанню рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття", формування пропозицій стосовно їх подальшої реалізації.

Предмет аналізу:

- кошти Державного бюджету України, спрямовані у 2017 році на здійснення внесків України до Чорнобильського фонду "Укриття" та до Рахунку ядерної безпеки ЄБРР, а також на підтримку в безпечному стані енергоблоків та об'єкта "Укриття" і заходи щодо підготовки до зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС", у частині структури та результатів їх використання;

- нормативно-правові акти та інші документи, що регламентують використання міжнародної технічної допомоги й коштів Державного бюджету України на здійснення заходів із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему;

- матеріали засідань асамблей країн-вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" та Рахунку ядерної безпеки, що відбулися за участю України;

- міжнародна технічна допомога, спрямована на здійснення заходів із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, її рух;

- дані фінансової, бюджетної, статистичної, відомчої звітності та інших аналітичних матеріалів щодо напрямів і обсягів використання фінансового ресурсу, а також стану реалізації проектів (програм).

Об'єкт контролю: Державне агентство України з управління зоною відчуження.

Запити про надання інформації надіслано:

- Міністерству екології та природних ресурсів України;
- Державній інспекції ядерного регулювання України.

Термін виконання: підготовку, проведення цього заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) та складання Звіту за його результатами здійснено протягом грудня 2017 року – січня 2018 року.

Огляд сфери аналізу.

Міжнародний координований аудит Чорнобильського фонду "Укриття" проводився у 2007 році в рамках діяльності EUROSАI за ініціативи і координації Рахункової палати України та за участі семи вищих органів фінансового контролю, зокрема України, Федеративної Республіки Німеччина, Швейцарської Конфедерації, Республіки Польща, Російської Федерації, Словацької Республіки, а також Європейського суду аудиторів.

Крім того, до заходу долучалися Державний ревізійний офіс Сполучених Штатів Америки та Аудиторський суд Королівства Нідерланди, які надали відповідні матеріали до аудиту.

Ініціатива Рахункової палати України щодо здійснення аудиту **викликана необхідністю актуалізації, активізації та консолідації дій** щодо реалізації Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і урядами країн "Великої сімки" та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС, підписаного 20 грудня 1995 року в м. Оттава (Канада).

Водночас, незважаючи на узгоджене сторонами зупинення Україною у 2000 році останнього діючого (третього) енергоблока Чорнобильської АЕС, заплановані й започатковані на її майданчику міжнародні проекти не були завершені в установлені терміни, при цьому вже у 2006 році спостерігалось їх суттєве відстрочення та збільшення бюджету в **1,5** рази, що вело до ризику загального зменшення уваги, активності та зусиль у напрямі реалізації вказаного меморандуму.

Рекомендації Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття", надані згаданими вищими органами фінансового контролю, наведені у додатку 1 і стосуються:

Урядів країн-вкладників ЧФУ	– урядів країн, які взяли фінансові зобов'язання щодо наповнення ЧФУ (на кінець 2017 року – 44 країни, а також Європейська комісія).
Асамблеї вкладників ЧФУ	– зборів представників країн-вкладників, що здійснюють нагляд за діяльністю ЧФУ.
Європейського банку реконструкції та розвитку	– засновника ЧФУ, що здійснює керівництво його діяльністю від імені і під наглядом Асамблеї вкладників ЧФУ.
Уряду України	– вищого органу в системі органів виконавчої влади України.
ДСП ЧАЕС	– одержувача бюджетних коштів і міжнародної технічної допомоги (реципієнта ¹), уповноваженого на здійснення заходів щодо підготовки до зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.
Групи управління проектом План здійснення заходів на об'єкті "Укриття"	– підрозділу ДСП ЧАЕС, створеного з його персоналу та персоналу Консультанта, відповідального за загальне управління проектом, включаючи стратегічний контроль, управління на майданчику та забезпечення якості.

Критерії, які використано під час аналізу:

об'єктом контролю обрано орган виконавчої влади, уповноважений Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у сфері зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, а також визначений розпорядником бюджетних коштів, які є предметом аналізу;

¹ У цьому разі юридична особа, яка безпосередньо одержує міжнародну технічну допомогу.

запити про надання інформації надіслано:

- органу виконавчої влади, уповноваженому Кабінетом Міністрів України на формування державної політики у сфері ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, а також визначеному головним розпорядником бюджетних коштів, які є предметом аналізу;

- органу виконавчої влади, уповноваженому Кабінетом Міністрів України на формування та реалізацію державної політики у сфері безпеки використання ядерної енергії;

оцінка виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття" здійснена шляхом визначення повноти їх реалізації.

Початкові обмеження щодо проведення аналізу:

часові – з питань, що стосуються:

- правового та організаційного забезпечення проектів (програм) – увесь період виконання рекомендацій МКА (2008–2017 роки);

- фінансової, бюджетної, статистичної, відомчої звітності та аналітичних матеріалів щодо напрямів і обсягів використання фінансового ресурсу – 2017 рік, з окремих питань – більш тривалий період;

- фактичного стану реалізації проектів (програм) – узагальнена оцінка;

- виконання рекомендацій МКА – узагальнена оцінка;

територіальні: м. Київ.

Методи збирання даних:

- аналіз даних попередніх заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) з цього питання, проведених Рахунковою палатою протягом 2008–2017 років, а також щодо запланованих та вжитих заходів реагування;

- проведення контрольного заходу на визначеному об'єкті контролю;

- аналіз звітів делегацій України про участь у чергових засіданнях Асамблеї вкладників ЧФУ та Асамблеї вкладників РЯБ;

- моніторинг нормативно-правових та інших документів, пов'язаних із предметом аналізу;

- моніторинг публікацій у засобах масової інформації, у тому числі повідомлень органів державної влади з питань, що стосуються предмета аналізу;

- вивчення звітності, яка стосується предмета аналізу;

- запити про надання інформації.

Джерела інформації:

- дані попередніх заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) з цього питання, проведених Рахунковою палатою, зокрема:

спільного звіту "Міжнародний координований аудит Чорнобильського фонду "Укриття"², підписаного 03.06.2008 на VII Конгресі EUROSАI у м. Кракові (Польща) керівниками вищих органів фінансового контролю, що здійснювали захід;

звітів щодо результатів аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного

² Офіційний веб-сайт Рахункової палати. – Доступний з: <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16742799/auditeurosai1.pdf>.

координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття"³ (охоплюють період 2008–2016 років);

акта від 17.11.2017 № 03-10/27, складеного в рамках фінансового аудиту Державного спеціалізованого підприємства "Чорнобильська АЕС";

- матеріали за результатами контрольного заходу, здійсненого на об'єкті контролю;

- звіти делегації України про участь у чергових засіданнях Асамблеї вкладників ЧФУ та Асамблеї вкладників РЯБ;

- нормативно-правові та інші документи, які стосуються предмета аналізу;

- публікації у засобах масової інформації, у тому числі повідомлення органів державної влади з питань, що стосуються предмета аналізу;

- звітність щодо предмета аналізу;

- відповіді на запити щодо надання інформації.

За результатами здійснення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) складено і підписано **один** акт та отримано відповіді на **два** запити щодо надання інформації.

ВСТУП

Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, зокрема зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, обернулося для України нагальним щоденним завданням багатьох десятиліть, яке від початку розв'язується за потужної міжнародної підтримки.

Наявні здобутки та прогрес у виконанні вказаного завдання зумовлені послідовним і наполегливим формуванням необхідного правового й організаційного середовища для його реалізації, втіленням відповідних програм, заходів і проектів, а також забезпеченням цієї діяльності достатнім фінансовим ресурсом (близько 2,9 млрд євро).

Разом з тим результативність подальших дій, після введення у 2018 році в експлуатацію ключових у процесі зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення її зруйнованого четвертого енергоблока на екологічно безпечну систему об'єктів інфраструктури, створену за рахунок міжнародної технічної допомоги, здебільшого залежить від дотримання досягнутого рівня організації діяльності та повноти застосування отриманих результатів.

Зважаючи на зазначене, особливої актуальності набуває питання консолідації дій у напрямі максимально ефективного використання створеної за рахунок як бюджетних коштів, так і міжнародної технічної допомоги інфраструктури на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС, а також сприяння Рахункової палати в цьому шляхом надання пропозицій із подальшого виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття".

³ Затверджені постановами Колегії Рахункової палати від 26.01.2011 № 1-6, від 20.03.2013 № 5-1, від 13.05.2014 № 10-6, від 26.02.2015 № 3-4 та рішеннями Рахункової палати від 12.04.2016 № 7-3 і від 11.04.2017 № 9-4.

1. АНАЛІЗ ПРАВОВОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У СФЕРІ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ

1.1. Загальна характеристика сфери діяльності

Внаслідок запроектованої аварії на Чорнобильській АЕС, яка сталася 26 квітня 1986 року, її четвертий енергоблок як конструктивну систему було зруйновано – знищено реактор, відповідні системи та суттєво пошкоджено окремі допоміжні споруди, а з його руїн у атмосферу потрапила велика кількість радіоактивних речовин.

Радіаційного забруднення зазнали значні території, однак осередком ядерної та радіологічної небезпеки став промисловий майданчик Чорнобильської АЕС і об'єкт "Укриття", створений із пошкоджених конструкцій колишнього четвертого енергоблока ЧАЕС та добудованих після аварії нових конструкцій і систем, які необхідні для контролю й коригування післяаварійної ситуації.

Ця проблема вирішується шляхом виконання завдання щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

Так, **проведення діяльності із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС передбачено⁴ за такими етапами:**

1) припинення експлуатації (підготовчий етап до зняття з експлуатації) – під час якого здійснюється вилучення ядерного палива та переміщення його у сховище відпрацьованого ядерного палива, призначене для довгострокового зберігання. Етап, під час якого виконується основне завдання, що визначає його тривалість, – вилучення ядерного палива з енергоблоків. Строк завершення – **не раніше 2013 року;**

2) остаточне закриття та консервація реакторних установок. На цьому етапі буде проведено консервацію реакторів і найбільш радіаційно забрудненого устаткування (**орієнтовно до 2022 року;**)

3) витримка реакторних установок протягом періоду, під час якого очікується природне зниження радіоактивного випромінювання до прийняттого рівня (**орієнтовно до 2045 року;**)

4) демонтаж реакторних установок. На цьому етапі буде проведено демонтаж устаткування та очищення майданчика з метою максимального зняття обмежень і регуляторного контролю (**орієнтовно до 2065 року.**)

Загалом зняттю з експлуатації підлягають такі ядерні установки та об'єкти, що розташовані на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС:

- перший, другий та третій енергоблоки (головні корпуси);
- перше (діюче) сховище відпрацьованого ядерного палива;

⁴ Відповідно до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, затвердженої Законом України від 15.01.2009 № 886-VI.

- тимчасові сховища рідких і твердих радіоактивних відходів;
- інші об'єкти загальностанційного призначення (допоміжні, електротехнічні й гідротехнічні споруди, ставок-охолоджувач).

При цьому реалізація зазначеного вище можлива за умови повного звільнення від ядерного палива енергоблоків, а також завершення будівництва та введення в експлуатацію другого сховища відпрацьованого ядерного палива, заводу з переробки рідких радіоактивних відходів і промислового комплексу поводження з твердими радіоактивними відходами.

Завдання щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС виконуються в межах програм, заходів та проєктів, які реалізуються з 1998 року за рахунок коштів як Державного бюджету України, так і міжнародної технічної допомоги.

Разом з тим здійснюється діяльність щодо перетворення об'єкта "Укриття" в екологічно безпечну систему. Це завдання виконується згідно зі Стратегією перетворення об'єкта "Укриття", ухваленою рішенням Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС (протокол від 12.03.2001 № 2), шляхом реалізації трьох основних етапів:

- **етап 1** – стабілізація стану існуючого об'єкта, підвищення експлуатаційної надійності та довговічності конструкцій і систем, що забезпечують стабілізацію та контроль показників безпеки "Укриття";

- **етап 2** – створення додаткових захисних бар'єрів, у першу чергу конфайнмента, що забезпечують необхідні умови для технічної діяльності на етапі 3 та безпеку персоналу, населення й довкілля, підготовчі інженерно-технічні роботи, спрямовані на розроблення технологій вилучення з об'єкта "Укриття" паливовмісних матеріалів на етапі 3, створення інфраструктури для поводження з радіоактивними відходами об'єкта "Укриття";

- **етап 3** – вилучення з об'єкта "Укриття" паливовмісних матеріалів та довгоіснуючих радіоактивних відходів, їх кондиціонування з подальшим зберіганням і захороненням у сховищах радіоактивних відходів відповідно до діючих стандартів, зняття з експлуатації об'єкта "Укриття".

Слід зазначити, що передбачені стратегією заходи з перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, окрім завдань за етапом 3, реалізуються в межах міжнародного проєкту План здійснення заходів на об'єкті "Укриття", який впроваджується на Чорнобильській АЕС з 1998 року.

Отже, результативність діяльності у сфері зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему, враховуючи її довготривалість, зумовлює необхідність своєчасного та послідовного розроблення й виконання відповідних заходів.

1.2. Правове забезпечення діяльності

Формування правових основ щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення її зруйнованого четвертого енергоблока на екологічно безпечну систему обумовлюється відсутністю як вітчизняного, так і світового досвіду у

виконанні подібного завдання, у зв'язку з чим діяльність у цьому напрямі здійснюється планомірно та за підтримки міжнародної спільноти.

Так, **на міжнародному рівні** основоположними документами в питаннях підтримки рішення України щодо закриття Чорнобильської АЕС та підвищення її ядерної безпеки є:

- **Меморандум про взаєморозуміння** між Урядом України і Урядами країн "Великої сімки" та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС від 20 грудня 1995 року;

- **Угода про грант** (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунку ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією від 12 листопада 1996 року⁵.

Разом з тим **особливості правовідносин під час подальшої експлуатації та дострокового зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС, перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу ЧАЕС**, а також особливості оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності, діяльність яких пов'язана з цим, **врегульовує Закон України від 11.12.1998 № 309-XIV "Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему"** (далі – *Закон № 309*), згідно з яким:

- *державна підтримка* робіт повинна забезпечуватися відповідно до затвердженої в установленому порядку Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему (*стаття 5*);

- *роботи з перетворення об'єкта "Укриття"* на екологічно безпечну систему виконуються відповідно до затвердженої в установленому порядку Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему (*стаття 6*);

- *фінансування робіт* здійснюється за рахунок Державного бюджету України, міжнародної технічної допомоги та добровільних внесків юридичних або фізичних осіб й інших джерел, які не заборонені законом (*стаття 7*);

- *міжнародна технічна допомога*, яка надається на безоплатній і безповоротній основі, може використовуватися лише за цільовим призначенням (*стаття 11*).

У цілому, **основним результатом співпраці України з міжнародною спільнотою і ЄБРР у напрямі правового забезпечення зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему стало напрацювання дієвих механізмів консолідації зусиль для вирішення питань у цій сфері** (таблиця 1).

⁵ Ратифікована Законом України від 18.03.1997 № 147/97-ВР.

Основні результати міжнародної діяльності щодо зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему

Рік	Подія	Результат
1995	Підписано Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і Урядами країн "Великої сімки" та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС (дата підписання – 20.12.1995)	Визначено стратегію міжнародного співробітництва в питаннях підтримки рішення України стосовно закриття Чорнобильської АЕС
1996	Підписано Угоду про грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунку ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією (ратифікована Законом України від 18.03.1997 № 147/97-ВР)	Залучено ресурси міжнародного фонду "Рахунок ядерної безпеки" до вирішення питань з підвищення на Чорнобильській АЕС ядерної безпеки
1997	На засіданні "Великої сімки" затверджено План здійснення заходів на об'єкті "Укриття"	Затверджено план щодо перетворення зруйнованого 4-го енергоблока ЧАЕС на екологічно безпечну систему
1997	Відбулася конференція країн-вкладників, на якій: - підписано Рамкову угоду між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду "Укриття" в Україні (ратифікована Законом України від 04.02.1998 № 80/98-ВР); - взято зобов'язання щодо внесення коштів до спеціально створеного Чорнобильського фонду "Укриття" для реалізації Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття"; - доручено ЄБРР управління фондом	Засновано Чорнобильський фонд "Укриття" Визначено джерела фінансування діяльності з реалізації Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" Вирішено організаційні питання фінансового забезпечення діяльності щодо реалізації Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття"
2007	На засіданні спеціальної підгрупи з аудиту ліквідації наслідків природних і техногенних катастроф та радіоактивних відходів робочої групи EUROSAI з аудиту навколишнього середовища (відбулося 15–16 березня 2007 року, Київ, Україна) затверджено план роботи цієї підгрупи на 2007–2008 роки, яким передбачено проведення міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття"	У межах діяльності EUROSAI здійснено Міжнародний координований аудит Чорнобильського фонду "Укриття" (спільний звіт про результати якого підписано 03.06.2008 на VII Конгресі EUROSAI у м. Кракові (Польща). За підсумками цього звіту надано рекомендації Асамблеї вкладників, Уряду України та урядам країн-вкладників (донорів), зокрема щодо недопущення зниження стану безпеки об'єкта "Укриття", підтримання його в експлуатаційному стані та забезпечення виконання ПЗЗ
2016	Указом Президента України від 13.04.2016 № 141/2016 "Про додаткові заходи щодо перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему та відродження територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" зобов'язано Кабінет Міністрів України (частина шоста пункту 1) опрацювати з ЄБРР і країнами-донорами питання щодо утворення фонду для фінансування заходів реалізації подальшого третього етапу Стратегії перетворення об'єкта "Укриття"	Визначено подальші стратегічні цілі в питанні забезпечення підтримки процесу зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему

Крім цього, слід зазначити, що **Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття"**

на екологічно безпечну систему (далі – *Загальнодержавна програма*) затверджено **Законом України від 15.01.2009 № 886-VI (додаток 1, рекомендація 14).**

Разом з тим **термін виконання першочергових заходів** щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему (2009–2012 роки), визначених Загальнодержавною програмою, **вичерпано.**

Для забезпечення виконання робіт у цій сфері протягом наступних років (до 2065 року) і бюджетного фінансування діяльності до 2020 року **Кабінетом Міністрів України**, як і наполягала Рахункова палата (**додаток 1, рекомендація 14**), подано на розгляд Верховної Ради України законопроект "**Про внесення змін до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему**"⁶, який було підготовлено Міністерством екології та природних ресурсів України разом із Державним агентством України з управління зоною відчуження.

Зазначені вище зміни розроблялися з урахуванням термінів, що минули, та поточного стану виконання робіт і планів щодо зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

Згідно з фінансово-економічним обґрунтуванням пояснювальної записки до законопроекту **реалізація заходів**⁷ оновленої Загальнодержавної програми **передбачатиме виділення з Державного бюджету України 4 036,36 млн грн на 2017–2020 роки.**

Загалом проект оновленої Загальнодержавної програми містить заходи, які необхідно виконати до 2020 року включно, водночас він не охоплює весь другий етап її реалізації (остаточне закриття та консервація реакторних установок), завершення якого очікується на шість років пізніше орієнтовного терміну (2028 рік замість запланованого 2022 року).

Отже, для забезпечення виконання вимог Закону № 309, а також визначення правових основ подальшої діяльності із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему та джерел фінансування відповідних заходів, затвердження запропонованої Кабінетом Міністрів України оновленої Загальнодержавної програми є необхідним, проте неостаточним заходом і потребуватиме в найближчому майбутньому продовження роботи у вказаному напрямі.

1.3. Організаційне забезпечення діяльності

Створення сприятливого середовища для реалізації програм, заходів та проектів як на міжнародному рівні, так і в Україні, зокрема шляхом впровадження рекомендацій МКА, є однією з основних передумов результативної діяльності

⁶ Розгляд проекту Закону "Про внесення змін до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему" (реєстр. № 6624 від 22.06.2017) включено до порядку денного сьомої сесії Верховної Ради України VIII скликання (постанова Верховної Ради України від 03.10.2017 № 2149-VIII).

⁷ Інтернет-ресурс "РБК–Україна". – Доступний з: <https://www.rbc.ua/ukr/news/kabmin-utverdil-vnesenie-izmeneniy-programmu-1498046996.html>.

щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

Так, **урядами країн-вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" та Рахунку ядерної безпеки, як і рекомендовано аудитом (додаток 1, рекомендація 13)**, приділялася значна увага питанням здійснення контролю за реалізацією ПЗЗ і проектів, пов'язаних із підвищенням ядерної безпеки ЧАЕС.

Зокрема, на асамблеях вкладників ЧФУ та РЯБ систематично надаються урядам країн-вкладників звіти про фінансовий стан цих фондів та хід втілення проектів, які реалізуються за їх рахунок, що є підґрунтям для прийняття рішень стосовно подальшої фінансової підтримки діяльності із зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

Результатом застосування рекомендації МКА стало проведення четвертої (2011 р.) і п'ятої (2015 р.) конференцій зі збору коштів до Чорнобильського фонду "Укриття"⁸, унаслідок чого обсяг фінансового ресурсу, залученого для реалізації Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття", сягнув **2 269,3** млн євро, при цьому обсяг додаткових внесків країн-вкладників (донорів) до ЧФУ становив, відповідно, **547** млн євро і **300** млн євро.

Аналогічно, загальний обсяг фінансового ресурсу, залученого для реалізації проектів із підвищення ядерної безпеки на Чорнобильській АЕС, сягнув суми, що становить **414,8** млн євро та **147,2** млн дол. США, при цьому під час конференції зі збору коштів до Рахунку ядерної безпеки (відбулась у 2011 році) країнами-вкладниками взято зобов'язання щодо здійснення додаткових внесків на суму **150** млн євро.

Загалом, урядами країн-вкладників (донорів) ЧФУ та РЯБ разом з ЄБРР узято фінансові зобов'язання з поповнення цих фондів в обсягах, що відповідають оціночній вартості реалізації запланованих проектів (*додаток 1, рекомендація 13*).

Асамблеєю вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" під час нагляду за здійсненням ЄБРР управління діяльністю Фонду застосовувалися рекомендації міжнародного координованого аудиту, а саме:

➤ **встановлено контрольні критерії** для реалізації проектів Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття", зокрема із створення Нового безпечного конфайнмента, які було зафіксовано у 2014 році (*додаток 1, рекомендація 1*).

Результатом застосування рекомендації МКА стало покладення на підрядника (СП "Новарка") більшості ризиків, пов'язаних із вартістю та графіком реалізації Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття", у зв'язку з чим було досягнуто незмінності у 2014–2017 роках встановленого бюджету.

Аналогічні заходи запроваджено Асамблеєю РЯБ щодо створення СВЯП-2;

➤ **систематично розглядалися підготовлені ЄБРР звіти про діяльність Чорнобильського фонду "Укриття"** (*додаток 1, рекомендація 2*), що містили всебічну інформацію про ресурси Фонду, стан їх використання, хід реалізації ПЗЗ та окремих проектів (аналогічний підхід застосовано й Асамблеєю Рахунку

⁸ Перша конференція зі збору коштів до Чорнобильського фонду "Укриття" відбулася у 1997 році, друга – 2000, третя – у 2005 році.

ядерної безпеки).

Результатом застосування рекомендації МКА стало використання принципів підзвітності, а також прозорості реалізації міжнародних проектів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС (*додаток 1, рекомендації 2 і 6*), які сприяли консолідації зусиль світової спільноти, що стало визначальним для діяльності в цьому напрямі, зокрема у вирішенні питань організаційно-правового та фінансового характеру;

➤ *на постійному контролі перебувають питання стану управління проектом План здійснення заходів на об'єкті "Укриття", у тому числі щодо спорудження НБК, за результатом якого вживаються заходи з оптимізації процесів і витрат (додаток 1, рекомендація 3).*

Результатом застосування рекомендації МКА стала оптимізація процесів і витрат, унаслідок чого очікуваний бюджет спорудження Нового безпечного конфайнмента, з урахуванням резервних сум, становив **1 490** млн євро, що менше запланованого бюджету (**1 504** млн євро) на **14** млн євро (*додаток 1, рекомендація 3*).

Разом з тим такий очікуваний бюджет містить відшкодування за рахунок резервних сум витрат підрядника в обсязі **0,4** млн євро, що виникли за декількома невеликими відхиленнями від обсягу робіт, узгодженого останніми поправками до контракту.

Також слід зазначити, що через технічні труднощі в очікуваний термін роботи на НБК не завершені, у зв'язку з чим визначено нову дату їх закінчення – травень 2018 року, при цьому підрядником (СП "Новарка") взято зобов'язання стосовно витрат, пов'язаних із виконанням додаткових робіт і відставанням від графіка, а також посилення управління проектом, збільшення трудових ресурсів й організації роботи багатопрофільних груп для усунення невирішених складнощів, які виникли в процесі проектування і будівельно-монтажних робіт (*додаток 1, рекомендації 10 і 11*);

➤ *системного характеру набуло здійснення аудитів* діяльності з реалізації ПЗЗ (*додаток 1, рекомендації 4 і 11*), зокрема щорічних фінансових аудитів ПЗЗ. Крім цього, до встановлення фіксованої вартості НБК виконувалися окремі тематичні заходи (аудит управління ПЗЗ, здійснений у 2012 році компанією "Empresarios Agrupados" (Іспанія); аналіз системи обліку видатків підрядника (СП "Новарка", Франція) – у 2014 році компанією Harris (Велика Британія) на розгляд асамблей подавалися фінансові звіти ЧФУ та РЯБ за 2014 рік з висновками незалежного аудитора (компанія Deloitte Touche Tohmatsu Ltd, м. Лондон).

За результатом застосування рекомендації МКА було запроваджено додаткові заходи щодо зміцнення фінансової дисципліни та підвищення рівня ефективності системи внутрішнього контролю за реалізацією ПЗЗ.

Довідково. Рекомендації МКА щодо об'єднання Групи управління проектом План здійснення заходів на об'єкті "Укриття" з Групою управління проектом підвищення безпеки, яка реалізує проект СВЯП-2, для отримання фінансових переваг від скорочення адміністративних витрат (додаток 1, рекомендація 5) стали менш актуальними у зв'язку із завершенням реалізації цих проектів.

Європейським банком реконструкції та розвитку під час управління ЧФУ також застосовувалися рекомендації, запропоновані міжнародним координованим аудитом, на виконання яких:

➤ *набуло постійної практики інформування не рідше двох разів на рік асамблей ЧФУ та РЯБ* про суттєві аспекти реалізації міжнародних проектів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС (додаток 1, рекомендація 6);

➤ *здійснено значний інституційний внесок в реалізацію міжнародних проектів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС*, зокрема упродовж усього часу впровадження міжнародних проектів Банком забезпечувались адміністративна та оперативна підтримка діяльності асамблей ЧФУ та РЯБ; надання персоналу та експертів, які мають кваліфікацію і компетенцію, необхідну для провадження діяльності цих фондів; вжиття заходів щодо координації та налагодження продуктивної співпраці всіх учасників процесу тощо (додаток 1, рекомендація 7);

➤ *здійснювався багатоступеневий контроль за управлінням впровадження* Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" (у тому числі проектом НБК), зокрема за дотриманням графіка робіт, витратами, подоланням ризиків (додаток 1, рекомендація 8).

Результат застосування рекомендації МКА – завершення у 2018 році робіт зі створення ключових для процесу зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему об'єктів інфраструктури (НБК, другого проміжного сховища відпрацьованого ядерного палива "сухого" типу, заводу з переробки рідких радіоактивних відходів та промислового комплексу з поводження з твердими радіоактивними відходами);

➤ *здійснювалися заходи з оптимізації груп управління проектами*, що реалізуються на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС (додаток 1, рекомендація 9), шляхом передання повноважень від західних консультантів до українських фахівців.

Довідково. Група управління проектом План здійснення заходів на об'єкті "Укриття" – понад 80 відс. українського персоналу, Група управління проектом підвищення безпеки, яка реалізує проект СВЯП-2, – понад 90 відсотків.

Урядом України систематично та послідовно вживалися заходи щодо всебічного сприяння діяльності із зняття з експлуатації енергоблоків ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, у тому числі міжнародній співпраці у цій сфері (додаток 1, рекомендація 12), зокрема у 2017 році продовжено:

➤ *практику проведення засідань Спільного Комітету "Україна – Європейський банк реконструкції та розвитку"*, під час яких розглядається поточний стан справ у цій сфері та напрацьовуються подальші управлінські рішення.

При цьому слід зазначити, що на засіданні вказаного комітету, що відбулося 17.05.2017 за участі Віце-прем'єр-міністра України, було відзначено досягнення значного прогресу в реалізації міжнародних проектів на майданчику

Чорнобильської АЕС завдяки стабільному інституційному середовищу, створеному українською стороною, та тісному співробітництву з ЄБРР;

➤ **здійснення заходів з координації діяльності органів виконавчої влади** з питань співпраці України та міжнародної спільноти щодо реалізації міжнародних проектів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС.

Так, **Міністерством екології та природних ресурсів України** забезпечувалося представництво України в засіданнях асамблей ЧФУ і РЯБ, створення правового та фінансового підґрунтя діяльності у зазначеній сфері, у тому числі щодо здійснення внесків до цих фондів, а також співпраця з органами державної влади в питаннях імплементації досягнених на міжнародному рівні домовленостей.

Державним агентством України з управління зоною відчуження забезпечувалося здійснення заходів, пов'язаних із зняттям з експлуатації енергоблоків ЧАЕС та перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, при цьому рівень організації діяльності у цій сфері з точки зору послідовності та наполегливості втілення відповідних програм, заходів та проектів забезпечив наявний прогрес та досягнення фактично отриманих результатів.

Державною інспекцією ядерного регулювання України здійснювався регулюючий супровід виконання робіт на промисловому майданчику ЧАЕС. Вказана діяльність у 2017 році була пов'язана із реалізацією першого пускового комплексу Нового безпечного конфайнмента об'єкта "Укриття" (ПК-1 НБК), спорудженням другого сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2), створенням інфраструктури для поводження з радіоактивними відходами тощо.

Державним спеціалізованим підприємством "Чорнобильська АЕС" реалізовувалися заходи, пов'язані із зняттям з експлуатації енергоблоків ЧАЕС та перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, зокрема щодо:

- підтримки у безпечному стані першого-третього енергоблоків ЧАЕС і сховища відпрацьованого ядерного палива;
- виведення з експлуатації та часткового демонтажу окремих систем і елементів енергоблоків;
- управління, експлуатації, технічного обслуговування та ремонту систем, які забезпечують життєдіяльність ЧАЕС, а також контроль за станом ядерної та радіаційної безпеки;
- створення на промисловому майданчику ЧАЕС інфраструктури для поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами.

Також за конструктивної підтримки Консультанта ДСП ЧАЕС здійснювалася координація та проектний менеджмент щодо провадження міжнародних проектів, які реалізуються за рахунок коштів ЧФУ і РЯБ.

У 2017 році ДСП ЧАЕС було завершено посилення існуючих конструкцій об'єкта "Укриття" за периметром Нового безпечного конфайнмента, яке стало одним із найскладніших, виконаних у межах ПЗЗ, проектів з точки зору радіаційної безпеки, а також розпочато демонтаж легкої покрівлі машинного залу четвертого енергоблока ЧАЕС (проведення робіт необхідне для встановлення системи пінного пожежогасіння).

Разом з тим слід зазначити, що **продовжують функціонувати Міжвідомча комісія з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС та Міжвідомча робоча група з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації, однак у 2017 році на їх розгляд питання не виносилися (додаток 1, рекомендація 15).**

Тобто, досягнений рівень організаційного забезпечення здатний підтримувати наявний на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС прогрес та є сукупним результатом наполегливої роботи урядів країн-вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" і Рахунку ядерної безпеки, асамблей вкладників цих фондів, Європейського банку реконструкції та розвитку й Уряду України.

Отже, результативність подальших дій щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему значною мірою залежить від дотримання досягнутого рівня правового й організаційного забезпечення діяльності, а також повноти застосування отриманих результатів.

2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ

2.1. Зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС

Процес із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС на початку 2018 року перебуває на другому із чотирьох етапів – *остаточне закриття та консервація реакторних установок (далі – етап ОЗіК).*

Основною ціллю вказаного етапу є проведення консервації реакторів і найбільш радіаційно забрудненого устаткування (завершення очікується у 2028 році).

Серед виконаних ДСП ЧАЕС⁹ основних завдань першого та другого етапів слід зазначити такі:

➤ **підтримка у безпечному стані першого, другого, третього енергоблоків та діючого сховища відпрацьованого ядерного палива.**

У цьому напрямі ДСП ЧАЕС забезпечено підтримання у безпечному стані енергоблоків №№ 1, 2 і 3 діючого сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-1), об'єкта "Укриття", а також фізичний захист ядерних матеріалів, що знаходяться на промисловому майданчику ЧАЕС.

Довідково. Основні документи ДСП ЧАЕС, які визначають питання безпечної експлуатації систем та елементів блоків №№ 1, 2 і 3 ЧАЕС, що залишаються в експлуатації, містять вимоги та заходи щодо межі й умов експлуатації цих систем та елементів, загальний порядок виконання операцій, безпечної експлуатації, а також регламент з експлуатації енергоблоків на етапі ОЗіК, які погоджені Держатомрегулювання.

⁹ ДСП ЧАЕС здійснює діяльність зі зняття з експлуатації відповідно до ліцензії серії ЕО № 000040, виданої Держатомрегулювання 22 березня 2002 року.

Разом з тим, за інформацією Держатомрегулювання¹⁰, у 2017 році не надходили повідомлення про інциденти під час здійснення діяльності із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, а також експлуатації СВЯП-1 та будівництва СВЯП-2, які б мали вплив на безпеку;

➤ **створення на промисловому майданчику ЧАЕС інфраструктури для поводження з відпрацьованим ядерним паливом та РАВ.**

На початку 2018 року усе відпрацьоване ядерне паливо (ВЯП) ЧАЕС зберігається у СВЯП-1. На енергоблоках №№ 1, 2 і 3 ВЯП відсутнє. Подальше використання басейнів витримки цих блоків не передбачається. Свіже ядерне паливо на майданчику ЧАЕС також відсутнє.

З огляду на те, що термін експлуатації СВЯП-1, визначений за результатами переоцінки у 2011 році безпеки, завершується наприкінці 2025 року, та з метою забезпечення довгострокового безпечного зберігання усього ВЯП на майданчику ЧАЕС створюється нове сховище (СВЯП-2).

Система поводження з радіоактивними відходами на ДСП ЧАЕС передбачає поводження з РАВ, які утворилися та накопичені протягом експлуатації станції й ліквідації наслідків аварії 1986 року, а також тими, що утворюються внаслідок провадження нинішньої діяльності підприємства.

РАВ на ДСП ЧАЕС зберігаються у спеціальних сховищах, які обладнані захисними системами, зокрема: спецвентиляцією, спецканалізацією, фізичним захистом і сигналізацією, системами радіаційного контролю. Крім того, по периметрах сховищ розташована мережа спостережних свердловин для контролю за станом ґрунтових вод;

➤ **вивільнення від ядерного палива енергоблоків.**

Вивільнення енергоблоків №№ 1, 2 і 3 від відпрацьованого ядерного палива, у тому числі пошкодженого, завершено у 2016 році¹¹ (безповоротний процес), що є **основним результатом діяльності ДСП ЧАЕС на першому етапі зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС.**

На сьогодні усе ВЯП ЧАЕС зберігається у СВЯП-1;

➤ **розроблення та затвердження проектів, зокрема щодо:**

- *остаточного закриття та консервації 1, 2 і 3 енергоблоків.* Проект остаточного закриття та консервації блоків 1, 2 та 3 Чорнобильської АЕС та Програма реалізації етапу ОЗіК були розглянуті та погоджені Держатомрегулювання у 2015 році в рамках видачі окремого дозволу серії ОД № 000040/8 на здійснення діяльності на етапі ОЗіК;

- *реконструкції транспортно-технологічної частини діючого сховища відпрацьованого ядерного палива.*

Довідково. Метою реконструкції транспортно-технологічної частини СВЯП-1 є забезпечення безпечного виконання транспортно-технологічних операцій зі зворотного

¹⁰ Лист Держатомрегулювання на адресу Рахункової палати від 22.12.2017 № 15-26/8208.

¹¹ Офіційний веб-портал Українського національного інформаційного агентства "Укрінформ". – Доступний з: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2030009-z-caes-vivezli-vse-vidpracovane-aderne-palivo-semerak.html>.

вивантаження ВТВЗ зі СВЯП-1, їх завантаження в транспортний контейнер і транспортування до СВЯП-2.

У цей час ДСП ЧАЕС ведуться роботи із реалізації "Плану заходів щодо підвищення безпеки СВЯП-1", погодженого Держатомрегулювання 24.06.2008, і "Плану заходів з підвищення безпеки ядерних установок ДСП "Чорнобильської АЕС", погодженого Держатомрегулювання 12.12.2011.

Водночас упровадження вказаних планів (у першу чергу реконструкція транспортно-технологічного обладнання) сприяло отриманню ДСП ЧАЕС ліцензії на експлуатацію СВЯП-1 та вивільнення від ядерного палива енергоблоків №№ 1, 2 і 3;

- *поводження з пошкодженим ядерним паливом.* У рамках реалізації "Плану заходів з реалізації процесу стабілізації, перевезення та зберігання спеціальних пеналів з пошкодженим ВЯП", погодженого Держатомрегулювання 25.03.2014, та на підставі окремого дозволу серії ОД № 000040/9, виданого Держатомрегулювання 14.04.2016, у період з 14 квітня по 6 червня 2016 року ДСП ЧАЕС здійснила перевезення у СВЯП-1 усього пошкодженого ВЯП, що зберігалось в басейнах витримки енергоблоків № 1 і 2;

- *виведення з експлуатації водоймища-охолоджувача.* ДСП ЧАЕС завершені підготовчі роботи, та за погодженням Держатомрегулювання у 2016 році розпочато роботи з виведення з експлуатації водоймища-охолоджувача відповідно до раніше погодженого техніко-економічного обґрунтування (ТЕО). Під час виконання робіт, які виконуються силами ДСП ЧАЕС, забезпечується радіаційно-екологічний моніторинг водоймища-охолоджувача та прилеглої території.

Довідково. Влітку 2017 року площа осушеної частини водоймища-охолоджувача становила 42 відс. від загальної.

Роботи зі зняття з експлуатації водоймища-охолоджувача будуть завершені при досягненні критеріїв, встановлених в ТЕО (очікується в 2018 році за нормальних метеорологічних умов, або через 1 рік і більше – за посушливих);

➤ **виведення з експлуатації та частковий демонтаж окремих систем і елементів енергоблоків.**

Остаточного зупинено понад **430** систем і **1550** одиниць окремого обладнання та елементів, що становить близько **65** відс. всіх існуючих систем та елементів і **98,8** відс. від кількості систем та елементів, які можливо остаточно зупинити до моменту повного видалення палива;

➤ **здійснення організаційно-технічних заходів з управління, експлуатації, технічного обслуговування, ремонту систем, що працюватимуть у подальшому, та забезпечення контролю за безпекою.**

У цьому напрямі здійснено заходи щодо розроблення регламентів, інструкцій, методик, іншої експлуатаційно-технічної документації, відповідно до якої провадиться діяльність, у тому числі щодо експлуатації, технічного обслуговування, ремонту тощо.

Перелік систем блоків №№ 1, 2 та 3, які залишаються в експлуатації на етапі ОЗіК, визначено ДСП ЧАЕС у звіті з аналізу безпеки та у Програмі реалізації

етапу ОЗіК. Держатомрегулювання розглянуто та погоджено класифікатори систем та елементів, важливих для безпеки блоків №№ 1, 2 та 3 ЧАЕС.

Разом з тим слід зазначити, що на час проведення аудиту мають місце певні відхилення від графіка реалізації етапу ОЗіК, зокрема, окремих пускових комплексів, визначених Програмою реалізації етапу ОЗіК.

Особливої уваги потребує реалізація другого пускового комплексу (ПК-2) "Демонтаж та переробка технологічних каналів та каналів системи управління і захисту (СУЗ)". Ключовою умовою для здійснення робіт із ПК-2 є втілення проекту "Модернізація виробничих потужностей з подрібнення довгомірних відходів на Чорнобильській АЕС", реалізація якого призупинена у зв'язку з розірванням угоди з підрядником¹² та невизначеністю джерел фінансування. **Невиконання заходів із ПК-2 відтермінує завершення етапу ОЗіК у цілому.**

Своєчасне виконання робіт на етапі ОЗіК залежить також від наявності інфраструктури для поводження з РАВ (наявності сховищ для зберігання та захоронення РАВ, введення в експлуатацію та експлуатації існуючих об'єктів, створення нових об'єктів (установок), призначених для поводження з РАВ на Чорнобильській АЕС відповідно до раніше зазначеного "Техніко-економічного обґрунтування створення і розміщення нових додаткових установок з поводження з радіоактивно забрудненими матеріалами і радіоактивними відходами" тощо).

Постійна недостатність бюджетного фінансування також відтермінує виконання робіт та призводить в кінцевому результаті до зростання витрат.

Так, у Державному бюджеті України на 2018 рік ДСП ЧАЕС передбачено кошти в обсязі **909,8** млн грн, що становить **49** відс. потреби (разом із експлуатацію нових об'єктів). Не забезпечено фінансовим ресурсом, зокрема:

- капітальні видатки – **569** млн грн;
- видатки на відшкодування витрат Пенсійного фонду України, пов'язаних із виплатою та доставкою пільгових пенсій, у сумі **190** млн грн;
- оплату електроенергії – **152** млн гривень.

Отже, **проведений аналіз засвідчив наявність вагомих результатів у діяльності із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, водночас існують ризики суттєвого відтермінування виконання необхідних робіт і відповідного зростання обсягів витрат державного бюджету, що вимагає подальших конструктивних та прагматичних дій, у тому числі, пов'язаних із поживаленням економічної діяльності як на Чорнобильській АЕС, так і на прилеглих до неї територіях зони відчуження.**

2.2. Перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему

Перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему здійснюється переважно в рамках реалізації міжнародних проектів, а саме: Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" і Проекту ядерної безпеки Чорнобильської АЕС.

¹² Будівельно-монтажні роботи на майданчику ЧАЕС припинені з 2014 року, що пов'язано із закінченням терміну дії контракту TACIS/2007/132-889 та не підписанням компанією АМЕС додаткової угоди № 5 до цього контракту.

Так, **План здійснення заходів на об'єкті "Укриття"** є технічною і фінансовою програмою співпраці України та міжнародної спільноти з розроблення екологічно прийняттого підходу до вирішення проблем четвертого енергоблоку ЧАЕС. План містить п'ять цілей, яких необхідно досягти в процесі його планомірного втілення, та **22** завдання, згруповані відповідно до цих цілей (**стан реалізації наведено в додатку 2**).

Головним проектом, який заплановано реалізувати в межах ПЗЗ (завдання 22, додаток 2), є **зведення над об'єктом "Укриття" нової захисної споруди у формі арки – Нового безпечного конфайнмента**.

Створення НБК передбачається в рамках двох пускових комплексів (ПК):

- ПК-1 НБК – "Захисна споруда з технологічними системами життєзабезпечення та необхідною інфраструктурою";
- ПК-2 НБК – "Інфраструктура для виконання демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття".

У 2018 році виконуються роботи в рамках ПК-1 НБК, **діяльність щодо другого пускового комплексу (ПК-2 НБК) призупинена з огляду на невизначеність джерел фінансування для його реалізації**.

Роботи з розроблення детального проекту, будівництва та введення в експлуатацію ПК-1 НБК здійснюються підрядником ДСП ЧАЕС – СП "Новарка"¹³ із залученням зарубіжних та вітчизняних субпідрядників.

Під час підготовки до спорудження НБК було виконано значний обсяг робіт, у тому числі очистка території та облаштування спеціального майданчика для монтажу конструкцій НБК, будівництво тимчасових об'єктів інфраструктури, демонтаж вентиляційної труби ВТ-2, яка заважала насуванню арки НБК в проектне положення, і спорудження нової вентиляційної труби другої черги ЧАЕС, інші роботи.

Впродовж 2012–2016 років виконувались основні роботи з монтажу НБК, здійснювався підйом та об'єднання східної й західної частин арки НБК, у листопаді 2016 року цей унікальний об'єкт¹⁴ висотою 108 метрів, 257 метрів у ширину та довжиною 162 метри, загальною вагою понад 31 000 тонн було переміщено на 327 метрів та встановлено у проектне положення над об'єктом "Укриття".

У 2018 році ДСП ЧАЕС та СП "Новарка" продовжують виконувати роботи в рамках проекту ПК-1 НБК, зокрема, здійснюється монтаж систем електропостачання, освітлення, заземлення, пожежної сигналізації, інших систем. Проводиться монтаж герметизуючих мембран, повітроводів та вентиляційного обладнання у вентиляційних центрах, а також у технологічній будівлі.

На будівельному майданчику НБК виконуються роботи з облаштування фасаду технологічної будівлі та інших допоміжних споруд.

Здійснюється облаштування зовнішнього і внутрішнього простору НБК: монтаж трубопроводів внутрішніх мереж, систем та металоконструкцій тощо.

¹³ Спільне підприємство "Новарка" – консорціум двох французьких компаній: Bouygues (Буїр) та Vinci (Вінчі).

¹⁴ Офіційний веб-портал Спільного підприємства "Новарка". – Доступний з: <http://www.novarka.com/ru/key-figures/>.

Згідно з оновленим графіком реалізації ПК-1 НБК **завершення проекту очікується у травні 2018 року.**

У цілому, на початок 2018 року із **22** завдань ПЗЗ реалізовано **18**, у стадії реалізації перебувають два (додаток 2, завдання 13 і 22), перенесено за межі Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" (відкладено, джерела фінансування не визначено) – два (додаток 2, завдання 14 і 20 щодо поводження з паливовмісними матеріалами).

Окремо слід зазначити, що **перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему й після спорудження НБК потребує виконання подальших заходів, найважливішим серед яких є демонтаж нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття" (ранній демонтаж). Виконання цього заходу передбачене в рамках другого пускового комплексу ПК-2 НБК і потребує завершення до закінчення проектного терміну безпечної експлуатації об'єкта "Укриття" (2023 рік).**

У межах **Проекту ядерної безпеки Чорнобильської АЕС** здійснюються заходи щодо створення СВЯП-2 і ЗПРРВ, а саме:

➤ **завершуються роботи із створення другого проміжного сховища відпрацьованого ядерного палива "сухого" типу СВЯП-2¹⁵.**

Так, 01.08.2017 розпочато проведення першого етапу комплексних випробувань СВЯП-2 з імітаторами ВТВЗ відповідно до узгодженої програми. Згідно з поточним графіком їх завершення планується у березні 2018 року. "Гарячі" випробування з відпрацьованими тепловиділяючими збірками заплановано провести протягом трьох місяців, починаючи з червня 2018 року. **Завершення робіт за дозволом 2** (постачання матеріалів і обладнання, будівельно-монтажні роботи, пусконаладжувальні роботи, супровід отримання дозволу на введення в експлуатацію), який, зокрема, передбачає доставку решти пеналів на СВЯП-2, **заплановано на грудень 2018 року.**

На початок 2018 року ступінь виконання будівельно-монтажних робіт за проектом становить **99 відс.**, ступінь виконання робіт за дозволом 2 – **98,1 відсотка**;

➤ **завершуються роботи на заводі з переробки рідких радіоактивних відходів "ЗПРРВ"¹⁶.**

Діяльність з експлуатації заводу може бути розпочата за наявності сертифіката закінченого будівництвом об'єкта відповідно до Порядку прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 461 від 13.04.2011. Станом на початок 2018 року такий сертифікат відсутній у ДСП ЧАЕС.

Для отримання зазначеного сертифіката необхідно виконати реконструкцію систем протипожежного захисту та блискавковідводу згідно з новими нормативними документами. Також має бути виконано утеплення зовнішніх стін заводу.

З метою дотримання будівельних та протипожежних норм та вимог щодо ЗПРРВ, ДСП ЧАЕС у 2017 році розробило проект "Чорнобильська АЕС. Завод

¹⁵ Поточна розрахункова вартість проекту становить 407,2 млн євро, з них етапу до призупинення робіт – 30,1 млн євро, поточного етапу – 377,1 млн євро.

¹⁶ Вартість проекту становить 38,8 млн євро, які освоєно в повному обсязі.

з переробки рідких радіоактивних відходів (коригування)", який за результатами експертизи ядерної та радіаційної безпеки був погоджений Держатомрегулювання.

ДСП ЧАЕС виконує передбачені проектом роботи. **Завершення робіт заплановано у 2018 році.**

Крім того, завершується створення промислового комплексу поводження з твердими радіоактивними відходами "ПКПТРВ"¹⁷ (фінансування робіт здійснювалося Європейською комісією та Україною).

Проект перебуває на стадії підготовки до третього етапу "гарячих" випробувань, згідно з наказом від 14.08.2017 № 556 затверджено "План заходів щодо введення в експлуатацію ПКПТРВ". Початок проведення третього етапу заплановано на червень 2018 року. **Завершення робіт заплановано у 2018 році.**

Отже, проведений аналіз свідчить про те, що рекомендації міжнародного координованого аудиту стосовно забезпечення посиленого контролю за графіками виконання робіт, витратами і подоланням ризиків при використанні коштів міжнародної технічної допомоги та державного бюджету не втратили свою актуальність.

Таким чином, поряд із вагомими результатами, яких досягнуто як в питаннях зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, так і перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, існують ризики відтермінування робіт, пов'язаних із виконанням програми реалізації етапу "Остаточне закриття та консервація реакторних установок", демонтажем нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття", а також експлуатацією інфраструктурних об'єктів, створених за рахунок міжнародної технічної допомоги.

Разом з тим особливої актуальності набувають питання щодо визначення джерел подальшого фінансування заходів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС, зокрема із реалізації другого етапу Загальнодержавної програми, експлуатації інфраструктури, створеної за рахунок міжнародної технічної допомоги, демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття" в рамках ПК-2 НБК, а також стосовно поводження з паливовмісними матеріалами згаданого об'єкта.

3. АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСУВАННЯ РОБІТ ІЗ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА "УКРИТТЯ" НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ

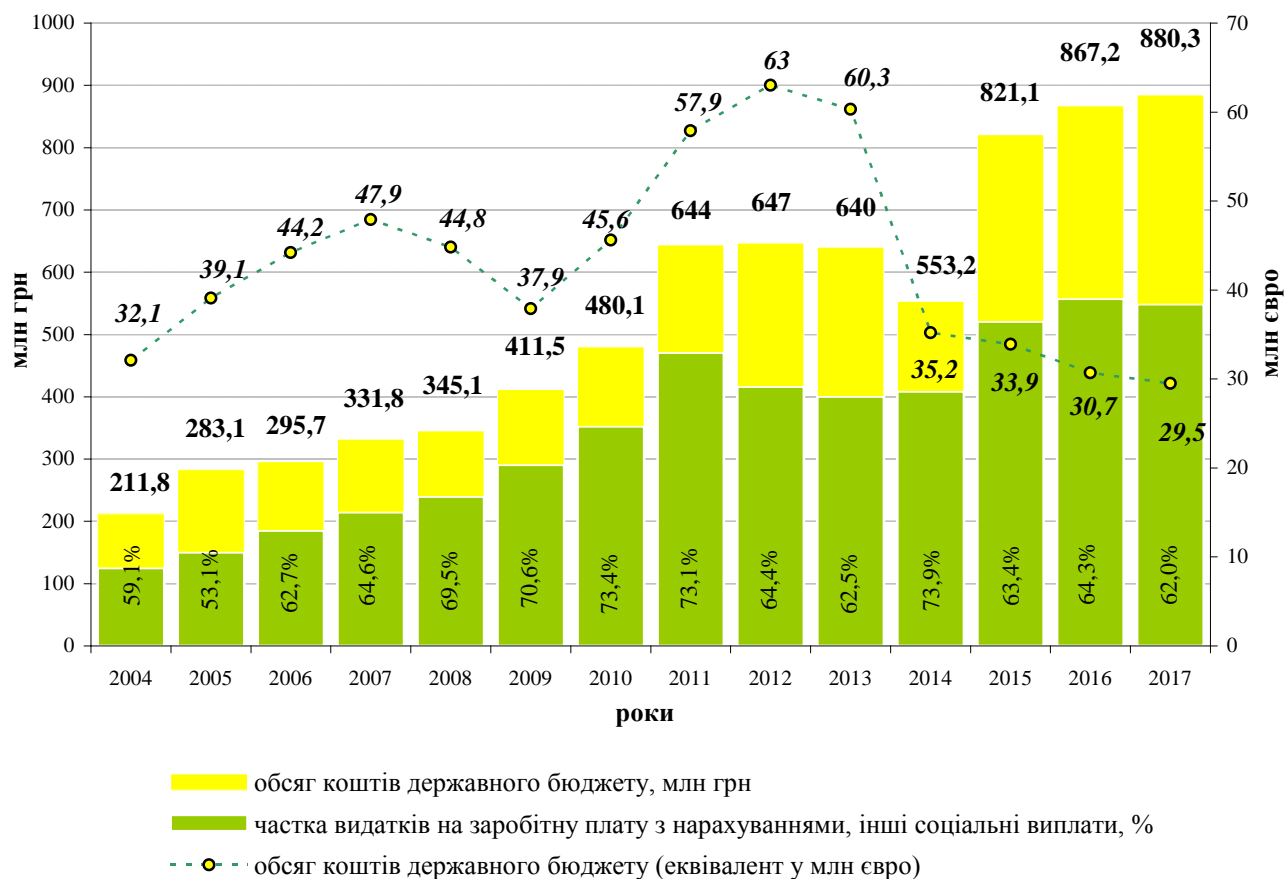
3.1. Видатки Державного бюджету України

За рахунок коштів Державного бюджету України здійснюється фінансування заходів, пов'язаних із зняттям з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, які реалізуються ДСП ЧАЕС, а також сплата внесків України до Чорнобильського фонду "Укриття" та Рахунку ядерної безпеки.

¹⁷ Вартість проекту ПКПТРВ становить 48,8 млн євро, які освоєно в повному обсязі.

На здійснення заходів із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему ДСП ЧАЕС у 2004–2017 роках використано кошти Державного бюджету України в обсязі **7 411,8** млн грн, що орієнтовно становить **602,1** млн євро (діаграма 1).

Діаграма 1. Обсяги коштів державного бюджету, що використовувалися ДСП ЧАЕС у 2004–2017 роках

Разом з тим наведені на діаграмі 1 дані свідчать про те, що **частка видатків ДСП ЧАЕС на заробітну плату з нарахуваннями та інші виплати соціального характеру** в загальному обсязі річних видатків підприємства **коливається від 53,1 відс. до 73,9 відс.**, тобто бюджетні кошти, переважно, **спрямовуються на забезпечення поточного функціонування ЧАЕС.**

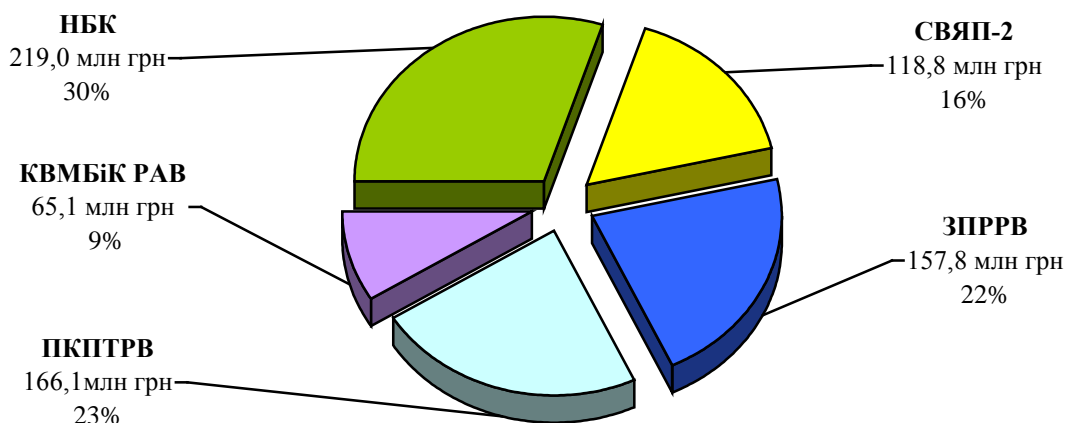
Водночас, згідно з розрахунками ДАЗВ,¹⁸ після введення у 2018 році

в експлуатацію ключових для процесу зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему **об'єктів інфраструктури**, створеної за рахунок міжнародної технічної допомоги, **щорічні проектні витрати на їх експлуатацію становитимуть 726,8 млн грн** (додаток 3). Розподіл проектних витрат за об'єктами наведено

¹⁸ Витрати на експлуатацію об'єктів, наведених у додатку 3, визначено з урахуванням потреби в енергоносіях, технологічних середовищах, витратних матеріалах, кількості персоналу, а також інших витрат. Оцінку витрат виконано з огляду роботи об'єктів на номінальній потужності, а також вимог проектної документації, регламентів та інструкцій з експлуатації, нормативної документації.

на діаграмі 2.

Діаграма 2. Розподіл проектних витрат за інфраструктурними об'єктами

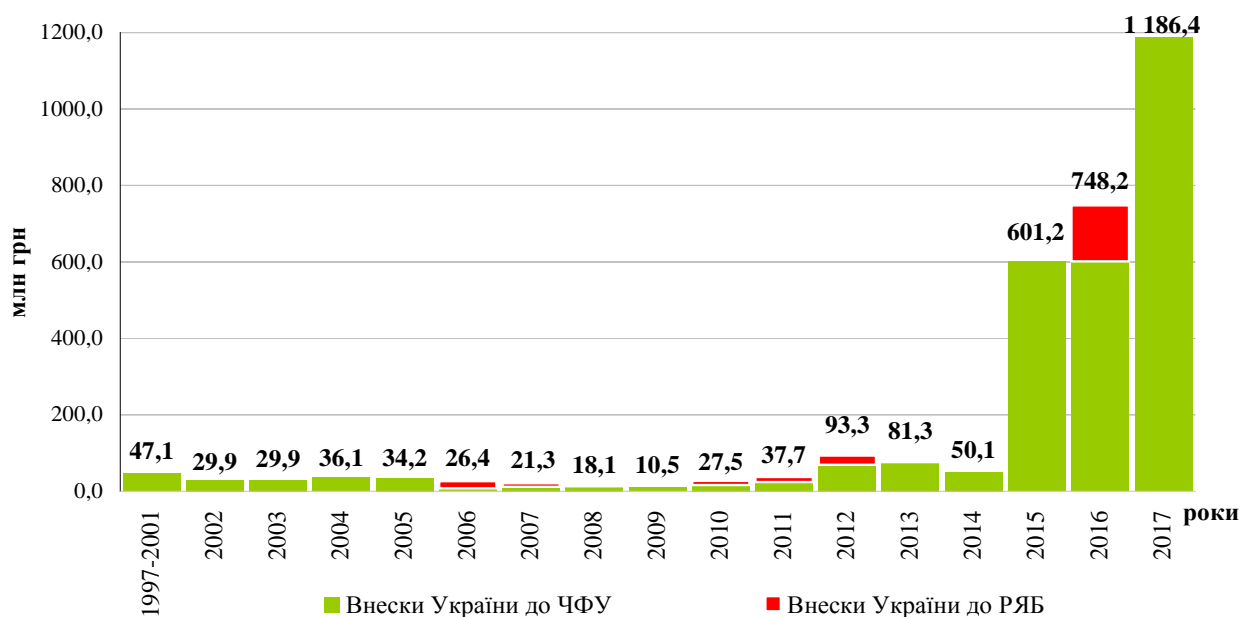

Аналіз наведених на діаграмі 2 даних свідчить, що основна частка експлуатаційних витрат (**54 відс.**) припадає на об'єкти з поводження з РАВ (ЗПРРВ, ПКПТРВ і КВМБіК РАВ). Проте **найбільших витрат потребує експлуатація НБК (30 відс.)**, при цьому вони можуть значно збільшитись із початком робіт з демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття" та вилучення з нього паливовмісних матеріалів.

Частка експлуатаційних витрат СВЯП-2 у загальному їх обсязі (**726,8** млн грн) становить **16 відс.**, однак, на відміну від інших об'єктів, після переміщення до цього сховища всього відпрацьованого ядерного палива (**орієнтовно через 10 років**) ці видатки суттєво зменшаться.

На здійснення внесків України до Чорнобильського фонду "Укриття" та Рахунку ядерної безпеки впродовж 1997–2017 років було використано кошти Державного бюджету України в обсязі **3 079,2** млн грн, з яких **2 535,8** млн грн, або **82,4 відс.** сплачено у 2015–2017 роках (діаграма 3).

Діаграма 3. Динаміка сплати Україною внесків до Чорнобильського фонду "Укриття" та Рахунку ядерної безпеки у 1997–2017 роках

Внески до Рахунку ядерної безпеки Україною здійснювалися впродовж 2006–2016 років, при цьому після остаточних розрахунків їх загальний обсяг становив **233,4** млн грн, або **18,2** млн євро.

Внесок України до Чорнобильського фонду "Укриття" здійснювався впродовж 1997–2017 років і після остаточних розрахунків¹⁹ становив **2 845,6** млн грн, або **167,6** млн дол. США (**150,9** млн євро).

Отже, основна частина коштів, які виділяються з державного бюджету на реалізацію заходів із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, використовується на забезпечення поточного функціонування цієї ЧАЕС. При цьому фінансування експлуатації інфраструктурних об'єктів, створених за рахунок міжнародної технічної допомоги, чинитиме додаткове суттєве й тривале навантаження на державний бюджет, що зумовлює потребу в подальшому удосконаленні системи організації робіт і використання фінансового ресурсу (додаток 1, рекомендація 16).

3.2. Міжнародна технічна допомога

Реалізація окремих програм, заходів і проектів у сфері зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему здійснюється за рахунок міжнародної технічної допомоги, яка надається Україні відповідно до міжнародних договорів.

У цілому обсяг міжнародної технічної допомоги, спрямованої на реалізацію проектів на Чорнобильській АЕС, становить на початок 2018 року близько **2,9** млрд євро, у тому числі за проектами, які завершено, – близько **0,2** млрд євро та діючими (незавершеними) – **2,7** млрд євро.

¹⁹ Офіційний веб-портал Міністерства екології та природних ресурсів України. – Доступний з: <https://menr.gov.ua/news/31939.html#>.

Довідково. За даними Мінекономрозвитку²⁰ у першому півріччі 2017 року в Україні у стані реалізації перебували 415 проектів у рамках міжнародної технічної допомоги загальною кошторисною вартістю 5,3 млрд дол. США.

Наймасштабнішими міжнародними проектами, які на сьогодні реалізуються на ЧАЕС, є: План здійснення заходів на об'єкті "Укриття" та "Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС". Так, зокрема:

➤ **реалізація Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття"** фінансується з Чорнобильського фонду "Укриття" та ЄБРР.

Головним проектом ПЗЗ є створення Нового безпечного конфайнмента²¹, бюджет якого становить **1,5** млрд євро, з яких **80** млн євро – резерв.

Надходження до Чорнобильського фонду "Укриття" наприкінці 2017 року становили **1 771,3** млн євро та склалися з:

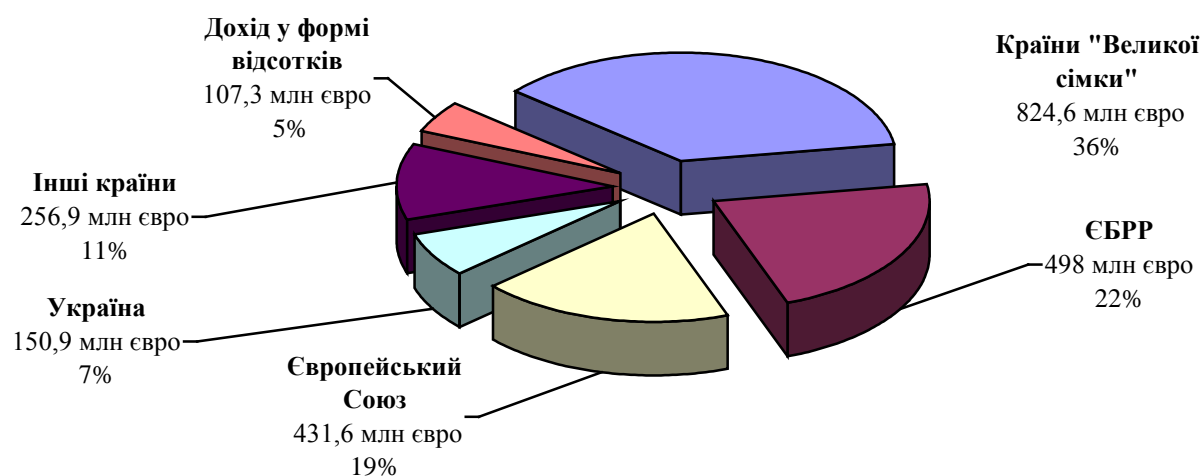
- внесків, здійснених 44 країнами та Європейською Комісією²², на загальну суму **1 664,0** млн євро²³;

- доходу в формі відсотків – **107,3** млн євро.

Крім вказаного, Європейським банком реконструкції та розвитку надано окремий грант на створення НБК в обсязі **498** млн євро.

Структуру фінансового ресурсу, який сформовано для впровадження Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття", наведено на діаграмі 4.

Діаграма 4. Структура фінансового ресурсу, сформованого для впровадження Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття"

Проведений аналіз засвідчив, що на реалізацію ПЗЗ наприкінці 2017 року було спрямовано близько **95** відс. зазначених вище надходжень, а наявний ресурс є достатнім для виконання запланованих завдань;

➤ **реалізація Проекту ядерної безпеки Чорнобильської АЕС** фінансується з Рахунку ядерної безпеки та ЄБРР.

²⁰ Офіційний веб-портал Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Доступний з: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=8473149f-0632-4b1b-883a-1ae18f002f00&title=>.

²¹ Офіційний веб-портал Європейського банку реконструкції та розвитку. – Доступний з: <http://www.ebrd.com/what-we-do/sectors/nuclear-safety/chernobyl-shelter-implementation.html>.

²² Офіційний веб-портал Європейського банку реконструкції та розвитку. – Доступний з: <http://www.ebrd.com/what-we-do/sectors/nuclear-safety/chernobyl-shelter-fund.html>.

²³ Включаючи майновий внесок України.

Основними заходами цього проекту є створення СВЯП-2 та ЗППРВ²⁴, очікуваний бюджет яких становить **414,8** млн євро та **147,2** млн дол. США, з яких:

- з Рахунку ядерної безпеки виділено 272,8 млн євро та 62,4 млн дол. США;
- ЄБРР у формі окремого гранту на створення СВЯП-2 виділено близько **215** млн євро.

Проведений аналіз засвідчив, що загалом на реалізацію проекту наприкінці 2017 року було спрямовано понад 90 відс. зазначених вище надходжень, а наявний ресурс є достатнім для виконання запланованих завдань.

Крім того, на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС реалізується низка інших невеликих супутніх проектів, фінансування яких забезпечується заінтересованими країнами та міжнародними організаціями.

Отже, фінансова підтримка України світовою спільнотою в питаннях зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему досягла **2,9** млрд євро та є достатньою для виконання поточних проектів, водночас необхідність подальшого руху в цьому напрямку пов'язана з черговими значними витратами.

Довідково. На вимогу Євросоюзу, який висунув Литовській Республіці умову, що вона може стати його членом лише після закриття Ігналінської АЕС, розпочалася процедура зупинки та подальшого зняття з експлуатації її енергоблоків.

Заходи, які вживаються з метою зняття з експлуатації Ігналінської АЕС, є подібними до тих, що виконуються на Чорнобильській АЕС²⁵ (табл. 2).

Таблиця 2

Основні показники функціонування і зняття з експлуатації Чорнобильської та Ігналінської АЕС

Показники	Чорнобильська АЕС	Ігналінська АЕС
Рік введення в експлуатацію	1971	1983 ¹⁾
Причина зняття з експлуатації	катастрофа	у плановому порядку ²⁾
Роки зупинення реакторів	1986, 1996, 1999 та 2000	2004 ³⁾ та 2009 ²⁾
Кількість реакторів	4	2 ²⁾
Тип реактора	РБМК-1000	РБМК-1500 ²⁾
Кількість персоналу до закриття АЕС	Понад 9000 осіб	Понад 4000 осіб ⁴⁾
Кількість персоналу після закриття АЕС	Понад 2300 осіб	Понад 2000 осіб ⁵⁾
Поточна оцінка витрат	≈ 3,67 млрд євро (2,9 млрд євро та 771,2 млн євро)	≈ 3,2 млрд. євро ⁶⁾
Заходи, що фінансуються за рахунок міжнародної технічної допомоги	- зняття з експлуатації трьох енергоблоків - додаткове обладнання, СВЯП-2, ЗППРВ, ПКПТРВ - будівництво НБК	- зняття ⁷⁾ з експлуатації двох енергоблоків, - додаткове обладнання, будівництво тимчасових сховищ для ВЯП та відходів
Запланований рік остаточного зняття	2065	2038 ⁶⁾

²⁴ Офіційний веб-портал Європейського банку реконструкції та розвитку. – Доступний з: <http://www.ebrd.com/what-we-do/sectors/nuclear-safety/chernobyl-decommissioning-power-plant.html>.

²⁵ Офіційний веб-портал Міністерства екології та природних ресурсів України. – Доступний з: <https://menr.gov.ua/news/31867.html>.

Показники	Чорнобильська АЕС	Ігналінська АЕС
з експлуатації АЕС		

1) Офіційний веб-портал Публічного акціонерного товариства "Київський науково-дослідний та проектно-конструкторський інститут "Енергопроет". – Доступний з: http://www.kier.kiev.ua/uons_ignalin.htm.

2) Офіційний веб-портал Ігналінської АЕС. – Доступний з: <https://www.iae.lt/ru/o-nas/>.

3) Програма зупинки та подальшого виведення з експлуатації першого блока Ігналінської АЕС була затверджена 19.02.2001.

4) Офіційний веб-портал Чорнобильського центру з проблем ядерної безпеки, радіоактивних відходів та радіоекології. – Доступний з: <http://www.chornobyl.net/ua/index.php?newsid=1302613124>.

5) Офіційний веб-портал Ігналінської АЕС. – Доступний з: <https://www.iae.lt/ru/o-nas/statistika/o-rabotnikach/>.

6) Інформаційне агентство REGNUM. – Доступний з: <https://regnum.ru/news/2266549.html>.

7) Офіційний веб-портал Ігналінської АЕС. – Доступний з: www.iae.lt/ru/ru/deyatelnost/proekty-po-snyatiyu-s-ekspluatacii/tekushie-proekty-sniatia-s-ekspluatacii/.

Дані табл. 2 вказують на те, що зняття з експлуатації АЕС є тривалим процесом, який перевищує **30 років**, а витрати є суттєвими для багатьох країн.

Отже, діяльність, яку провадить Україна у сфері зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, є складним, тривалим і витратним процесом.

Таким чином, рушійним чинником прогресу в питаннях зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему є консолідація зусиль світової спільноти й України, а також впровадження рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття".

ВИСНОВКИ

1. Асамблея вкладників Чорнобильського фонду "Укриття", Європейський банк реконструкції та розвитку, Уряд України, уряди країн-вкладників (донорів) фонду продовжили впроваджувати у 2017 році рекомендації Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття" і реалізували їх в обсягах, які забезпечили досягнення прогресу та суттєвих зрушень у розв'язанні основних проблем, пов'язаних із зняттям Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

Так, у 2017 році головна увага зосереджувалася на питаннях підготовки до введення в експлуатацію у 2018 році інфраструктурних об'єктів, зокрема створених за рахунок міжнародної технічної допомоги, які розташовані на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС. Крім того, напрацьовувалися технічні рішення (регламенти) щодо поводження з радіоактивно забрудненими матеріалами, а також згідно з ними проводилися випробування на предмет ядерної та радіаційної безпеки.

Крім того, у 2017 році Державним спеціалізованим підприємством "Чорнобильська АЕС" забезпечено завершення робіт із посилення й герметизації конструкцій 3-го і зруйнованого 4-го енергоблоків, до яких примикають торцеві стіни Нового безпечного конфайнмента, і розпочато демонтаж легкої покрівлі машинного залу четвертого енергоблока Чорнобильської АЕС.

Загалом, досягнутий рівень організаційного забезпечення здатний підтримувати наявний на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС прогрес та є сукупним результатом наполегливої роботи міжнародної спільноти й Уряду України.

2. Зусиллями урядів країн "Великої сімки" (Велика Британія, Німеччина, Італія, Канада, США, Франція, Японія), Європейської комісії, Європейського банку реконструкції та розвитку й урядів 37 країн-вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" і Рахунку ядерної безпеки, а також інших міжнародних організацій фінансова підтримка України, пов'язана із зняттям з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, досягла 2,9 млрд євро.

3. Асамблеєю вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" під час нагляду за здійсненням Європейським банком реконструкції та розвитку управління діяльністю фонду застосовувалися рекомендації міжнародного координованого аудиту щодо встановлення конкретних контрольних критеріїв для проекту створення Нового безпечного конфайнмента. У результаті очікуваний бюджет його спорудження (з урахуванням резервних сум) становить 1 490 млн євро, що менше планового бюджету (1 504 млн євро) на 14 млн євро.

4. Європейський банк реконструкції та розвитку зробив значний фінансовий та інституційний внесок у розв'язання проблем, пов'язаних із зняттям з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, а також, здійснюючи управління Чорнобильським фондом "Укриття" та впроваджуючи рекомендації міжнародного координованого аудиту, забезпечив подолання ключових ризиків, що виникали під час реалізації міжнародних проектів.

4.1. У критичні періоди, коли коштів було недостатньо для подальшої реалізації міжнародних проектів, Європейський банк реконструкції та розвитку виділяв власні фінансові ресурси, загальний обсяг яких становив 713 млн євро, у тому числі для спорудження Нового безпечного конфайнмента – 498 млн євро, заходів із підвищення ядерної безпеки на Чорнобильській АЕС – близько 215 млн євро.

4.2. Упродовж усього часу реалізації міжнародних проектів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС вживалися заходи щодо координації та налагодження продуктивної співпраці всіх учасників процесу.

4.3. Як і рекомендовано міжнародним координованим аудитом, передано повноваження з управління міжнародними проектами від західних консультантів до українських фахівців (група управління проектом План здійснення заходів на об'єкті "Укриття" – понад 80 відс. українського персоналу, група управління проектом підвищення безпеки – понад 90 відс. українського персоналу).

5. Урядом України системно та послідовно вирішувалися питання, зокрема і на міжнародному рівні, щодо зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

5.1. Кабінетом Міністрів України, як і рекомендувала Рахункова палата,

внесено на розгляд Верховної Ради України проект Закону "Про внесення змін до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему" (реєстраційний № 6624 від 22.06.2017), прийняття якого є важливим, хоча він і не охоплює другого етапу реалізації загальнодержавної програми щодо остаточного закриття та консервації реакторних установок, що потребуватиме в найближчому майбутньому продовження роботи в цьому напрямі.

5.2. Міністерством екології та природних ресурсів України здійснено остаточні розрахунки за зобов'язаннями України щодо внесків до Рахунку ядерної безпеки (станом на 01.01.2017 сплачено 233,4 млн грн, або 18,2 млн євро) та Чорнобильського фонду "Укриття" (станом на 31.12.2017 сплачено 2 845,6 млн грн, або 167,6 млн дол. США (у 2017 році сплачено 41,7 відс. від загального обсягу внеску – 1 186,4 млн гривень).

5.3. Державним агентством України з управління зоною відчуження забезпечувалося здійснення заходів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС, при цьому рівень організації діяльності з точки зору послідовності та наполегливості втілення відповідних програм, заходів та проектів забезпечив наявний прогрес і досягнення фактично отриманих результатів.

5.4. Державною інспекцією ядерного регулювання України у 2017 році здійснювався регулюючий супровід робіт, пов'язаних із реалізацією першого етапу створення Нового безпечного конфайнмента, інфраструктури для поводження з радіоактивними відходами, спорудження другого сховища відпрацьованого ядерного палива тощо.

5.5. Державним спеціалізованим підприємством "Чорнобильська АЕС" реалізовувалися заходи, пов'язані із зняттям з експлуатації енергоблоків і перетворенням об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, зокрема остаточно зупинено близько 65 відс. усіх існуючих систем та елементів, а також за конструктивної підтримки консультанта (консорціум компаній Bechtel (США), Battelle (США), EDF (Франція) забезпечувалася координація та проектний менеджмент упровадження міжнародних проектів, які реалізуються за рахунок міжнародної технічної допомоги.

6. Постійна недостатність бюджетного фінансування (потреба на 2018 рік забезпечена на 49 відс.) відтерміновує виконання робіт із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації. Як наслідок, спостерігається відхилення від графіка впровадження проектів другого етапу Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, затвердженої Законом України від 15.01.2009 № 886-VI.

6.1. Через недостатність фінансування призупинено виконання міжнародного проекту "Модернізація виробничих потужностей з подрібнення довгомірних відходів на Чорнобильській АЕС", що відтерміновує реалізацію етапу "Остаточне закриття та консервація реакторних установок" і призводить до збільшення загальних витрат на зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС.

6.2. У межах реалізації чергового етапу "Другий пусковий комплекс

Нового безпечного конфайнмента (ПК-2 НБК) "Інфраструктура для демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття" (виконання не здійснюється, зокрема, через невизначеність джерел фінансування) передбачено створення умов для демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття", який має завершитися до закінчення проектного терміну безпечної експлуатації нестабільних конструкцій цього об'єкта (2023 рік). Отже, є суттєвий ризик виникнення ядерної та радіаційної небезпеки.

6.3. Введення в експлуатацію ключових для процесу зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему об'єктів інфраструктури, створених за рахунок міжнародної технічної допомоги, перенесено з 2017 на 2018 рік, при цьому залишається невирішеним питання фінансування їх експлуатації, на що необхідно щороку 726,8 млн грн (Нового безпечного конфайнмента – 219 млн грн, другого проміжного сховища відпрацьованого ядерного палива "сухого" типу – 118,8 млн грн, заводу з переробки рідких радіоактивних відходів – 157,8 млн грн, промислового комплексу поводження з твердими радіоактивними відходами – 166,1 млн грн, а також комплексу з виробництва металевих бочок і залізобетонних контейнерів для зберігання радіоактивних відходів – 65,1 млн гривень).

7. Продовжують функціонувати Міжвідомча комісія з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС та Міжвідомча робоча група з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації, однак у 2017 році на їх розгляд питання не виносилися, що свідчить про необхідність активізації їх діяльності, зокрема в напрямі визначення подальшої стратегії щодо поводження з паливовмісними матеріалами об'єкта "Укриття", а також поживлення економічної діяльності як на Чорнобильській АЕС, так і на прилеглих до неї територіях зони відчуження.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Поінформувати Верховну Раду України про результати аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття", а також запропонувати провести парламентські слухання з питань зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

2. Відомості про результати аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття" у формі рішення Рахункової палати надіслати **Кабінету Міністрів України** та запропонувати розглянути питання:

- активізації роботи Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС і Міжвідомчої робочої групи з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації, зокрема в напрямі визначення подальшої стратегії щодо поводження з паливовмісними

матеріалами об'єкта "Укриття", а також поживлення економічної діяльності як на Чорнобильській АЕС, так і на прилеглих до неї територіях зони відчуження;

- запровадження довгострокового та стабільного фінансування зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС і перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему шляхом, зокрема, створення у складі Державного бюджету України спеціалізованого фонду або за рахунок вже існуючих фондів;

- всебічного сприяння введенню у 2018 році в експлуатацію інфраструктурних об'єктів, що реалізуються у рамках міжнародної технічної допомоги (Нового безпечного конфайнмента, другого проміжного сховища відпрацьованого ядерного палива "сухого" типу, заводу з переробки рідких радіоактивних відходів, промислового комплексу поводження з твердими радіоактивними відходами), а також забезпеченню достатнім фінансовим ресурсом їх функціонування;

- фінансового забезпечення діяльності з демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття", яка має завершитися у 2023 році.

3. Рішення Рахункової палати про результати аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття" надіслати Міністерству екології та природних ресурсів України і запропонувати:

- налагодити конструктивну та продуктивну співпрацю з усіма учасниками процесу реалізації проектів (програм) на Чорнобильській атомній електростанції, у тому числі з Міжвідомчою комісією з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС та Міжвідомчою робочою групою з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації, зокрема в напрямі визначення подальшої стратегії щодо поводження з паливовмісними матеріалами об'єкта "Укриття", а також поживлення економічної діяльності як на Чорнобильській АЕС, так і на прилеглих до неї територіях зони відчуження;

- внести пропозиції Кабінету Міністрів України щодо налагодження довгострокового та стабільного фінансування зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС і перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему шляхом, зокрема, створення у складі Державного бюджету України спеціалізованого фонду або за рахунок вже існуючих фондів;

- вжити заходів щодо запобігання ризикам, які можуть вплинути на своєчасність введення в експлуатацію інфраструктурних об'єктів, що реалізуються у рамках міжнародної технічної допомоги (Нового безпечного конфайнмента, другого проміжного сховища відпрацьованого ядерного палива "сухого" типу, заводу з переробки рідких радіоактивних відходів, промислового комплексу поводження з твердими радіоактивними відходами);

- вжити заходів, спрямованих на забезпечення фінансовим ресурсом діяльності на II етапі Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему", а також експлуатації інфраструктури, створеної за рахунок міжнародної технічної допомоги, впровадження проекту ПК-2 НБК – "Інфраструктура для виконання демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття", демонтажу

нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття" й робіт, пов'язаних із паливовмісними матеріалами об'єкта "Укриття".

4. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аналізу стану виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття" надіслати **Державному агентству України з управління зоною відчуження** і запропонувати:

- внести до Міністерства екології та природних ресурсів України пропозиції щодо заходів із запобігання виникненню ризиків несвоєчасного введення в експлуатацію інфраструктурних об'єктів, що реалізуються у рамках міжнародної технічної допомоги (Нового безпечного конфайнмента, другого проміжного сховища відпрацьованого ядерного палива "сухого" типу, заводу з переробки рідких радіоактивних відходів, промислового комплексу поводження з твердими радіоактивними відходами);

- вжити заходів, спрямованих на забезпечення фінансовим ресурсом діяльності на II етапі Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему", а також експлуатації інфраструктури, створеної за рахунок міжнародної технічної допомоги, впровадження проекту ПК-2 НБК – "Інфраструктура для виконання демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття", демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття" й робіт, пов'язаних із паливовмісними матеріалами об'єкта "Укриття";

- вжити заходів щодо подальшого виконання рекомендацій Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття".

Член Рахункової палати

М. Я. Шулежко

**Стан виконання рекомендацій
Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття"**

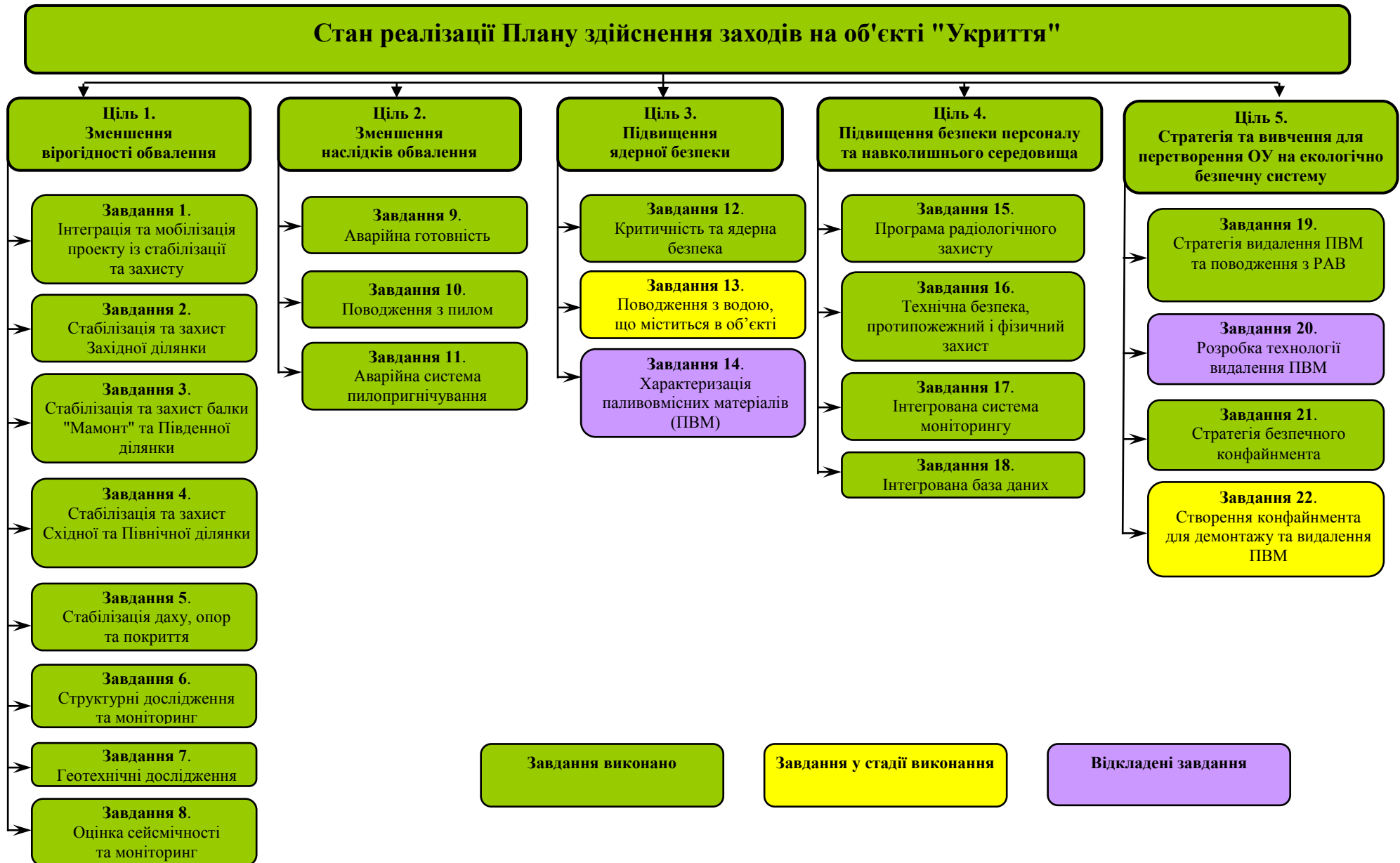
№ з/п	Зміст рекомендації	Стан виконання рекомендацій:		Отримані результати
		у цілому	у 2017 році	
1. Спільні рекомендації Міжнародного координованого аудиту Чорнобильського фонду "Укриття"				
АСАМБЛЕЇ КРАЇН-ВКЛАДНИКІВ:				
1	Встановити конкретні контрольні критерії для проекту, які необхідно досягти перед тим, як узяти в подальшому додаткові фінансові зобов'язання	Рекомендація виконується. Асамблеєю країн-вкладників Чорнобильського фонду "Укриття" (Асамблея ЧФУ) встановлено контрольні критерії для реалізації проектів Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" (ПЗЗ), які були зафіксовані у 2014 році. Аналогічні заходи запроваджено Асамблеєю країн-вкладників Рахунку ядерної безпеки (Асамблея РЯБ) щодо створення другого сховища відпрацьованого ядерного палива "сухого" типу (СВЯП-2).	Рекомендація виконується. Асамблеєю ЧФУ здійснювався нагляд за дотриманням контрольних критеріїв, встановлених для проектів ПЗЗ.	Встановлено контрольні критерії щодо реалізації ПЗЗ, у результаті чого більшість ризиків, пов'язаних із вартістю та графіком реалізації проекту, перейшли до підрядника, а встановлений бюджет у 2014–2017 роках залишався незмінним. Аналогічні заходи запроваджено Асамблеєю РЯБ щодо створення СВЯП-2.
2	Підвищити підзвітність і прозорість фінансування проекту з боку Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР)	Рекомендація виконується. Асамблеєю ЧФУ систематично розглядалися підготовлені ЄБРР звіти про діяльність Чорнобильського фонду "Укриття", що містять всебічну інформацію про ресурси Фонду й стан їх використання Крім того, аналогічний підхід застосовано й Асамблеєю РЯБ.	Рекомендація виконується. Асамблеєю ЧФУ здійснювався системний контроль за станом фінансування впровадження Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття".	Застосування принципів підзвітності, а також прозорості щодо реалізації міжнародних проектів на промисловому майданчику ЧАЕС сприяло консолідації зусиль світової спільноти, яка стала визначальною у цьому напрямі діяльності, зокрема у вирішенні питань організаційно-правового та фінансового характеру.
3	Заслухати консультантів щодо критичного розриву між оцінкою 2003 року та поточною вартістю НБК і затвердити основні переглянуті розрахунки оціночних витрат для підвищення прозорості таких розрахунків та довіри до них з боку країн-вкладників	Рекомендація виконується. На постійному контролі Асамблеї ЧФУ перебувають питання стану управління проектом План здійснення заходів на об'єкті "Укриття", у тому числі щодо спорудження Нового безпечного конфайнмента (НБК). Крім того, аналогічні заходи запроваджено Асамблеєю РЯБ.	Рекомендація виконується. Асамблея ЧФУ здійснювала розгляд питань управління ПЗЗ, за підсумками якого вживалися заходи з оптимізації процесів і витрат.	Унаслідок оптимізації процесів і витрат очікуваний бюджет спорудження НБК, з урахуванням резервних сум, становить 1 490 млн євро, що менше планового бюджету (1 504 млн євро) на 14 млн євро.
4	Доручити незалежному контрольному органу здійснити аудиторську діяльність відповідно до Міжнародного кодексу етики	Рекомендація виконується. Асамблеєю ЧФУ ініційовано здійснення аудитів щодо діяльності з реалізації Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття".	Рекомендація виконується. Асамблея ЧФУ продовжує практику здійснення щорічних фінансових аудитів проекту План здійснення заходів на	Запроваджено додаткові заходи щодо зміцнення фінансової дисципліни та підвищення рівня ефективності системи внутрішнього контролю за реалізацією ПЗЗ.

№ з/п	Зміст рекомендації	Стан виконання рекомендацій:		Отримані результати
		у цілому	у 2017 році	
	Міжнародної федерації бухгалтерів щодо фінансового аудиту Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" та управлінських аудитів з постійним оновленням інформації про них	Так, щороку проводиться фінансовий аудит ПЗЗ та окремі тематичні заходи, зокрема: - у 2012 році – аудит управління ПЗЗ (компанія "Empresarios Agrupados" (Іспанія); - у 2014 році – аналіз системи обліку видатків підрядника (СП "Новарка", Франція), виконаний компанією Harris (Велика Британія); - у 2015 році на розгляд Асамблеї ЧФУ, а також Асамблеї РЯБ подавалися фінансові звіти відповідних фондів за 2014 рік з висновками незалежного аудитора (аудиторська компанія Deloitte Touche Tohmatsu Ltd, м. Лондон).	об'єкті "Укриття".	
5	Враховуючи аналогічний характер проблем, які виникають при спорудженні об'єктів, що фінансуються в Україні за рахунок коштів ЧФУ і РЯБ, вищі органи фінансового контролю вважають за доцільне розглянути питання оптимізації адміністрування цих фондів шляхом об'єднання груп управління проектами (ГУП) для виконання завдань на ЧАЕС, що дасть можливість у майбутньому отримати фінансові переваги від скорочення адміністративних витрат	<p>Актуальність рекомендації на цьому етапі знизилася, що зумовлено завершенням групами управління проектами реалізації: - Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття"; - проекту щодо створення сховища відпрацьованого ядерного палива "сухого" типу (СВЯП-2).</p>		
вимагати від ЄБРР та зобов'язати його:				
6	Двічі на рік надавати Асамблеї донорів всебічний комплексний звіт, у якому повинна міститися детальна оцінка вартості та графік завершення проекту. Зазначена вище інформація повинна в оптимальні строки надаватися країнам-донорам завчасно до чергового засідання	<p>Рекомендація виконується. ЄБРР систематично надаються Асамблеї ЧФУ звіти, що містять всебічну інформацію про ресурси Фонду, стан їх використання, хід реалізації ПЗЗ та окремих проектів. Аналогічні звіти банк надає Асамблеї РЯБ.</p>	<p>Рекомендація виконується. ЄБРР надавалися Асамблеї ЧФУ комплексні звіти щодо ресурсів Фонду, стану їх виконання, а також про хід реалізації ПЗЗ.</p>	<p>Набуло постійної практики інформування не рідше двох разів на рік асамблей ЧФУ та РЯБ про суттєві аспекти реалізації міжнародних проектів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС.</p>

№ з/п	Зміст рекомендації	Стан виконання рекомендацій:		Отримані результати
		у цілому	у 2017 році	
7	Поліпшити співробітництво та координацію з іншими сторонами, залученими до проектів будівництва СВЯП-2 та заводу з переробки рідких радіоактивних відходів (ЗІРРВ). Підприємцям і замовникам необхідно віднайти прагматичне рішення за умов обмежених часових рамок та якомога скоріше представити країнам-донорам повністю ліцензоване, безпечне та ефективне у вартісному виразі рішення	Рекомендація виконується. ЄБРР налагоджена та підтримується конструктивна співпраця між сторонами, залученими до реалізації проектів, що фінансуються з Чорнобильського фонду "Укриття" і Рахунку ядерної безпеки.	Рекомендація виконується. ЄБРР вживалися заходи щодо формування та підтримки сприятливого середовища для реалізації міжнародних проектів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС.	Налагоджено та підтримується сприятливе організаційно-правове середовище для реалізації міжнародних проектів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС, а також напрацьовано прагматичні рішення в цьому напрямі.
8	Забезпечити належне управління проектом і привести організаційну структуру ГУП у відповідність із пропозиціями управлінського аудиту щодо чіткого структурування або реструктурування обсягів відповідальності та гарантування якості з боку підрядників, забезпечити жорсткий контроль за графіком, витратами й подоланням ризиків	Рекомендація виконується. ЄБРР здійснюється багатоступеневий контроль за управлінням проектами, які реалізуються на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС, зокрема за дотриманням графіків робіт, витратами, подоланням ризиків.	Рекомендація виконується. ЄБРР здійснюється багатоступеневий контроль за управлінням проектами, які реалізуються за рахунок ЧФУ та РЯБ.	Завершення у 2018 році робіт щодо створення ключових для процесу зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему об'єктів інфраструктури (НБК, другого проміжного сховища відпрацьованого ядерного палива "сухого" типу, заводу з переробки рідких радіоактивних відходів та промислового комплексу поводження з твердими радіоактивними відходами).
9	Забезпечити поступову передачу повноважень від західних консультантів до українських фахівців на виконання рекомендацій, зазначених в аудиторському звіті консультантів від 2007 року	Рекомендація виконується. ЄБРР збільшено частку українських фахівців у Групі управління проектом "ПЗЗ" (понад 80 відс. персоналу) та Групі управління проектом підвищення безпеки, яка реалізує проект СВЯП-2 (понад 90 відс. персоналу).	Рекомендація виконується. ЄБРР забезпечувалося сприятливе організаційне середовище для управління міжнародними проектами, які реалізуються на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС.	ЄБРР здійснено заходи з оптимізації груп управління проектами, які реалізуються на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС, шляхом передачі повноважень від західних консультантів до українських фахівців.
10	Представити незалежне схвалення оціночної вартості етапу будівництва, як тільки буде визначено детальний проект "Укриття"	Рекомендація виконується. ЄБРР забезпечено проведення фінансового аудиту, метою якого була оцінка достовірності вартості контракту зі створення НБК і перевірка обґрунтованості витрат й прибутку підрядника (СП "Новарка").	Рекомендація виконується. ЄБРР здійснюється контроль за дотриманням умов контракту зі створення НБК.	Застосування в контракті фіксованої вартості створення НБК зумовило взяття підрядником (СП "Новарка") зобов'язання стосовно додаткових витрат, які можуть виникнути через відставання від графіка та перенесення терміну завершення робіт на травень 2018 року.
11	Провести аудит реалізації проекту і процедур ГУП одночасно, на етапі будівництва, щоб можна було відреагувати на виникаючі проблеми на ранній стадії	Рекомендація виконується. ЄБРР забезпечується контроль за станом реалізації ПЗЗ, у тому числі шляхом проведення незалежного аудиту управління ГУП Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття".	Рекомендація виконується. ЄБРР забезпечувався контроль за станом реалізації ПЗЗ.	Запроваджено додаткові заходи щодо зміцнення фінансової дисципліни та підвищення рівня ефективності системи внутрішнього контролю за реалізацією ПЗЗ. Підрядник (СП "Новарка") розпочав реалізацію

№ з/п	Зміст рекомендації	Стан виконання рекомендацій:		Отримані результати
		у цілому	у 2017 році	
				низки ініціатив щодо посилення управління проектом із створення НБК, збільшення трудових ресурсів і організації роботи багатопрофільних робочих груп, призначених для усунення невіршених на час аудиту складнощів, що виникли в процесі проектування і будівельно-монтажних робіт.
УРЯДУ УКРАЇНИ:				
12	Забезпечити послідовність керівництва основних українських організацій, які відповідають за всі ключові рішення України щодо проекту	Рекомендація виконується. Урядом України вживалися заходи щодо створення та підтримання сприятливого середовища для реалізації міжнародних проектів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС.	Рекомендація виконується. Уряд України продовжує вживати заходів щодо створення та підтримки сприятливого середовища для реалізації міжнародних проектів на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС.	Урядом України систематично та послідовно вживаються заходи щодо всебічного сприяння діяльності із зняття з експлуатації енергоблоків ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, у тому числі міжнародній співпраці у цій сфері.
УРЯДАМ КРАЇН – ВКЛАДНИКІВ ЧФУ:				
13	З метою виконання своїх зобов'язань з поповнення Фонду вимагати від Асамблеї вкладників та ЄБРР комплексний звіт про реалізацію Плану здійснення заходів як основу для результативного контролю та управління ЧФУ	Рекомендація виконується. Урядами країн-вкладників приділяється значна увага питанням щодо здійснення контролю за реалізацією ПЗЗ і проектів, пов'язаних із підвищенням ядерної безпеки ЧАЕС.	Рекомендація виконується. Урядам країн-вкладників надавалися звіти про фінансовий стан ЧФУ та хід втілення ПЗЗ.	Урядам країн-вкладників надавалися звіти про фінансовий стан ЧФУ та хід втілення ПЗЗ, що сприяло прийняттю рішень щодо взяття ними фінансових зобов'язань в обсягах, що відповідають оціночній вартості реалізації запланованих проектів.
2. Рекомендації Рахункової палати за результатами національного аудиту:				
УРЯДУ УКРАЇНИ:				
14	Вжити заходів щодо виконання вимог Закону України "Про загальні засади подальшої експлуатації й зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему", в частині розробки та прийняття Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття"	Рекомендація виконана. Кабінетом Міністрів України враховано цю рекомендацію і забезпечено прийняття Закону України від 15.01.2009 № 886 "Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему". На сьогодні ця Загальнодержавна програма потребує перегляду.	Кабінетом Міністрів України подано на розгляд Верховної Ради України проект Закону України "Про внесення змін до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему" (реєстр. № 6624 від 22.06.2017).	Законопроект спрямований на визначення законодавчого підґрунтя подальшого розроблення та реалізації комплексу заходів зі зняття з експлуатації блоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

№ з/п	Зміст рекомендації	Стан виконання рекомендацій:		Отримані результати
		у цілому	у 2017 році	
	на екологічно безпечну систему, з визначенням переліку здійснюваних заходів, їх пріоритетності та термінів виконання, обсягів та джерел фінансування			
15	Відновити роботу Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС та Міжвідомчої робочої групи з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації, посиливши при цьому їх дієвість	Рекомендація виконується. Продовжують функціонувати Міжвідомча комісія з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС та Міжвідомча робоча група з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації.	Рекомендація виконується. Продовжують функціонувати Міжвідомча комісія з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС та Міжвідомча робоча група з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації, однак у 2017 році на їх розгляд питання не виносилися.	Впродовж тривалого терміну не застосовуються функціональні можливості Міжвідомчої комісії з комплексного розв'язання проблем Чорнобильської АЕС та Міжвідомчої робочої групи з координації діяльності регулюючих органів під час видачі ліцензій на виконання робіт на об'єкті "Укриття" та із зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації, що свідчить про необхідність активізації їх діяльності, зокрема в напрямі визначення подальшої стратегії щодо поводження з паливовмісними матеріалами об'єкта "Укриття", а також поживлення економічної діяльності як на Чорнобильській АЕС, так і на прилеглих до неї територіях зони відчуження.
16	Забезпечити удосконалення системи організації робіт на об'єкті "Укриття" та системи управління коштами Державного бюджету України і коштами міжнародної технічної допомоги, спрямованими на зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення її зруйнованого четвертого енергоблока на екологічно безпечну систему	Рекомендація виконується. Удосконалення системи організації робіт на об'єкті "Укриття" та системи управління коштами Державного бюджету України є постійною та об'єктивною потребою.	Рекомендація виконується. Удосконалення системи організації робіт на об'єкті "Укриття" та системи управління коштами Державного бюджету України є постійною та об'єктивною потребою.	Експлуатація інфраструктурних об'єктів, створених за рахунок міжнародної технічної допомоги, чинитиме додаткове суттєве й тривале навантаження на державний бюджет, що зумовлює потребу в подальшому удосконаленні системи організації робіт і використання фінансового ресурсу.

**Проектні щорічні витрати на експлуатацію
основних інфраструктурних об'єктів, створених за рахунок міжнародної технічної допомоги**

№ з/п	Види витрат	Одиниці виміру	Об'єкти інфраструктури ДСП ЧАЕС					Загальна кількість витрат на рік за об'єктами
			НБК	СВЯП-2	ЗПРРВ	ПКПТРВ	КВМБіК РАВ	
1.	Витрати на електроенергію	кВт. год.	8 755 700,00	12 163 830,00	7 000 000,00	6 741 600,00	2 739 488,00	37 400 618,00
		тис. грн	16 723,39	23 232,92	13 370,00	12 876,46	5 232,42	71 435,18
2.	Витрати на споживання теплової енергії	Гкал	14 306,33	0,00	3 702,24	6 144,00	0,00	24 152,57
		тис. грн	37 871,29	0,00	9 800,46	16 264,21	0,00	63 935,96
3.	Витрати на технологічні середовища та матеріали	тис. грн	107,74	573,77	23 595,84	10 214,41	25 542,96	60 034,73
4.	Витрати на оплату праці персоналу	чол.	174	223	122	315	54	888
		тис. грн	33 062,00	46 100,00	20 172,00	50 716,00	6 550,00	156 600,00
5.	Витрати на техобслуговування і ремонт	тис. грн	43 045,83	11 443,30	381,36	835,90	368,21	56 074,60
6.	Витрати загальнопромислові та адміністративні	тис. грн	88 198,08	37 489,74	43 599,17	65 870,86	27 381,39	262 539,24
7.	Витрати на захоронення РАВ	тис. грн	0,00	0,00	46 840,50	9 361,28	0,00	56 201,78
Загальні витрати, тис. грн			219 008,33	118 839,73	157 759,33	166 139,12	65 074,98	x
Разом витрат, тис. грн			726 821,49					

НБК – Новий безпечний конфайнмент.

СВЯП-2 – сховище відпрацьованого ядерного палива.

ЗПРРВ – завод з переробки рідких радіоактивних відходів.

ПКПТРВ – промисловий комплекс з переробки твердих радіоактивних відходів.

КВМБіК РАВ – комплекс з виробництва металевих бочок і залізобетонних контейнерів для зберігання радіоактивних відходів.